

 ELIANUM

2023

Milena Lipnická

LEGISLATÍVNE
A KURIKULÁRNE
PODMIENKY VÝCHOVY
A VZDELÁVANIA
V JASLIACH
A V MATERSKÝCH
ŠKOLÁCH (1948 – 2023)

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

Legislatívne a kurikulárne podmienky výchovy a vzdelávania
v jasliach a v materských školách
(1948 – 2023)

Milena Lipnická

Názov: *Legislatívne a kurikulárne podmienky výchovy a vzdelávania detí v jasliach a v materských školách (1948 – 2023)*

Autorka: doc. PaedDr. Milena Lipnická, PhD.

Recenzentka: Mgr. Miroslava Višňovská, PhD.

Vydalo: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Pedagogická fakulta

Tlač: DMC s.r.o.

Počet strán: 45

Rok vydania: 2023

Vydanie: 1.

Formát: A 4

Náklad: 50 kusov

ISBN 978-80-557-2060-9 /brožovaný/

EAN 9788055720609

ISBN 978-80-557-2061-6 /online/

EAN 9788055720616

DOI <https://doi.org/10.24040/2023.9788055720616>

Táto publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International Licence CC BY-ND (uviedenie autora - bez odvodeného obsahu).

Obsah

ÚVOD	5
LEGISLATÍVNE USTANOVENIA O VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ DETÍ V JASLIACH A V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH NA SLOVENSKU (1948 – 2023).....	6
LEGISLATÍVNE USTANOVENIA O PODPORNÝCH OPATRENIACH (2023).....	24
SÚČASNÉ LEGISLATÍVNE USTANOVENIA O PORADENSTVE PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ DETÍ V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH	25
PROGRAMY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ V JASLIACH A V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH NA SLOVENSKU.....	27
METODIKY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ V JASLIACH A V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH NA SLOVENSKU	38

ÚVOD

Inštitucionalizovaná výchova a vzdelávanie detí raného a predškolského veku podľa právnych dokumentov, osnov a programov sa traduje na území Slovenska od začiatku 19. storočia. Ich vývoj ovplyvňovali spoločenské, politické, vedecko-technické aj pedagogické zmeny. Najskôr išlo o osnovy a programy vytvárané a prijímané na úrovni inštitúcií a neskôr na úrovni štátu. V súčasnosti sú obidve úrovne prepojené. Pedagogickí a odborní zamestnanci materských škôl tvoria školské vzdelávacie programy podľa platného štátneho kurikula pre predprimárne vzdelávanie. Aj ďalšie poznatky o premenách osnov a programov predškolskej výchovy na Slovensku sprostredkovala obsahová analýza legislatívnych dokumentov a štátnych kurikúl. Zistenia z nej sú vysvetlené v nasledujúcich textoch. Sú nielen dôkazmi histórie a tradícií štátnych kurikúl na Slovensku, ale za podnetmi pre potrebné inovácie.

Historický vývoj legislatívy, osnov, programov a metodík výchovy a vzdelávania detí súvisel so zmenami v spoločnosti a školstve. Potvrdila to analýza prepojenia štátnych kurikúl so školskými zákonmi a vyhláškami, metodík so štátnymi programami. Menili sa ideovo aj obsahovo. Najskôr boli používané rámcové osnovy, neskôr záväzné programy výchovnej práce (od roku 1953). V období od začiatku 19. storočia do skončenia druhej svetovej vojny boli používané rôzne osnovy, programy alebo plány. Tvorili ich učitelia v jednotlivých inštitúciách. Rok po skončení druhej svetovej vojny (1946) bol začiatkom vydávania štátnych kurikúl na Slovensku.

Po roku 1948 boli kurikulá jednotné a záväzné. Ciele a obsah výchovy detí v jasliach a materských školách súviseli so socialistickou ideológiou a presadzovanými hodnotami. Do tohto času nebola ideológia zdôvodňujúca politické konanie v štáte spomínaná v osnovách a programoch predškolskej výchovy. Jednou z hodnôt socialistickej výchovy bola selekcia detí na zdravé a postihnuté. Preto sa rozvinula sieť materských škôl a špeciálnych materských škôl. Pre výchovu detí v nich boli vydané štátne kurikulá a metodiky. Najskôr išlo o jeden program platný pre osobitné materské školy. Neskôr sa programy špecializovali na výchovu detí podľa druhov postihnutia. V materských školách takáto diferenciácia nebola, platil iba jeden štátnom vydaný program.

Napriek intenzívnym snahám o inklúziu v edukácii a diferenciáciu vo výučbe stav bežných materských škôl, špeciálnych materských škôl aj kurikúl dodnes pretrváva. Politická doktrína spoločnosti po roku 1989 z kurikúl vymizla. Nahradená bola tvorivo-humanistickou koncepciou výchovy a vzdelávania. Ovplyvnila ponímanie dieťaťa aj edukačné prístupy v jeho celostnom rozvoji. Tieto hodnoty boli zdôvodnené v Programe výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999) aj v Štátnom vzdelávacom programe ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008). Inovované štátne kurikulum (2016) už ciele a obsah predprimárneho vzdelávania nezdôvodňuje teóriami ani koncepciami výchovy a vzdelávania. Obsahové štandardy sú však založené na konštruktivistickej didaktike, legislatívne pravidlá a výučba v materských školách sú prispôbené výchove a vzdelávaniu v školskom systéme.

Cieľom študijných textov bolo prezentovať legislatívne a kurikulárne východiská výchovy a vzdelávania 2-ročných detí v materských školách, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj tohto procesu. Budú slúžiť ako zdroj informácií pre tvorbu podporných materiálov pre skvalitnenie podmienok výchovy a vzdelávania 2-ročných detí v materských školách (v projekte KEGA č. 001UMB-4/2022), aj ako študijné materiály pre študentov a študentky v programe Predškolská a elementárna pedagogika. Problematika ranej edukácie a starostlivosti je novou obsahovou súčasťou tohto štúdia.

LEGISLATÍVNE USTANOVENIA O VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ DETÍ V JASLIACH A V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH NA SLOVENSKU (1948 – 2023)

Ďalej sú prezentované legislatívne ustanovenia zákonov a výhlášok týkajúce sa výchovy a vzdelávania detí v jasliach a materských školách na Slovensku chronologicky od roku 1948 až po súčasnosť. Pojmy a kategórie označujúce aktérov, procesy, javy a inštitúcie sú v textoch vyznačené, aby bolo na prvý pohľad zjavné, že sa vývojovo menili aj v obsahu ich legislatívnej interpretácie.

Zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) bol prijatý 21. apríla 1948. Podľa § 8 materská škola poskytovala deťom vo veku od 3 rokov veku do doby, keď začnú dochádzať do národnej školy **výchovnú starostlivosť, zdravotnú a sociálnu ochranu** v súčinnosti s rodinou. Materská škola sa zriaďovala spravidla v obci alebo v závode, ak sa do nej prihlásilo najmenej 20 detí z jej predpokladaného obvodu. Bolo ju možné zrušiť, ak počet detí klesol pod 15. V jednej triede mohlo byť najviac 30 detí. Pri vyššom počte sa už zriadila ďalšia trieda. Materské školy zriaďoval a zrušoval **zemský školský úrad**, ktorý stanovil jej obvod (§ 9). Do materskej školy sa prijímali **telesne a duševne zdravé deti**, ktoré spravidla bývali **v jej obvode**, a ktoré rodičia prihlásili do materskej školy. Vláda stanovila nariadením, za ktorých podmienok mohla byť **dochádzka** do materskej školy pre deti **od 5 rokov povinná**. Výchova a vzdelávanie v materských školách bola bezplatná (§ 10). Ministerstvo školstva a osvetu v dohode s ministerstvom zdravotníctva, sociálnej starostlivosti a výživy upravilo **podmienky zdravotnej a sociálnej ochrany detí a stravovania** v materských školách (§ 11).

Zákon č. 31/1953 Zb. o školskej sústave a vzdelávaní učiteľov ustanovil, že „*materská škola poskytuje deťom vo veku od troch rokov predškolskú výchovnú starostlivosť, zdravotnú a sociálnu ochranu. Materské školy sú určené predovšetkým pre deti zamestnaných rodičov.*“ **Dochádzka do materskej školy bola nepovinná** (§ 2). Deti, ktoré nebolo možné vzdelávať pre ťažkú chorobu, alebo pre duševnú alebo telesnú chybu, neboli povinné navštevovať materskú školu (§ 12).

Zákon č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (§ 2) ustanovil jednotnú školskú sústavu. „*Školy a výchovné zariadenia tvoria jednotnú školskú sústavu, v ktorej jednotlivé stupne a druhy škôl na seba organicky naväzujú, a ktorá umožňuje získať i najvyššie vzdelanie.*“ V tejto sústave sa deťom do 6 rokov veku poskytovala **predškolská výchova v jasliach a materských školách**. „*V súlade s cieľmi vyspelej socialistickej spoločnosti poskytuje sa deťom od najranejšieho veku do šiest rokov výchova i primeraná príprava pre základné vzdelávanie.*“ Predškolská výchova sa začala podľa tohto zákona už v jasliach. Spolu s materskými školami mali pomáhať rodine pri všestrannej starostlivosti o deti a umožniť ženám aktívnu účasť vo verejnom živote a na spoločenskej práci, a tak prispievať „*k plnému rozvinutiu a uplatneniu všetkých ich schopností a záujmov*“ (§ 3). Jasle sa mali starať v úzkej súčinnosti s rodinou o **všestranný rozvoj detí** od najútlejšieho veku do troch rokov. Materská škola sa mala zas starať v úzkej súčinnosti s rodinou o všestranný rozvoj detí od troch rokov veku do času, keď začnú chodiť do základnej deväťročnej školy. **Národné výbory** vytvárali podmienky, aby do materských škôl mohli chodiť predovšetkým všetky päťročné deti a deti mladšie, ktoré rodičia na dochádzku prihlásia. V záujme priaznivého vývinu **detí so zmyslovými, duševnými a telesnými chybami** vláda mohla vyhlásiť dochádzku do materskej školy pre tieto deti **vo veku od troch rokov za povinnú**. Jasle a materské školy sa mohli zriaďovať ako **zdravotnícke a výchovné zariadenia v spoločných budovách**. Podrobnosti určovalo Ministerstvo školstva a kultúry v dohode s Ministerstvom zdravotníctva a ostatnými zúčastnenými ústrednými úradmi a orgánmi (§ 4).

Vyhláška č. 72/1961 Zb. o zriaďovaní jasí a materských škôl v spoločných budovách mala zabezpečiť všestranný a harmonický rozvoj detí predškolského veku, jednotu a postupnosť v ich výchove. Jasle a materské školy sa mohli zriaďovať podľa miestnych podmienok v spoločných budovách. Výchovnú starostlivosť o deti v týchto zariadeniach mal vykonávať „*jeden kolektív odborných pracovníkov na základe jednotného zdravotného a výchovného systému s prihliadnutím na rozvoj jednotlivých detí a aby sa prechod detí z jasí do materskej školy uskutočňoval plynule a bez ťažkostí pre deti a rodičov*“ (§ 1). Jasle a materské školy v spoločných budovách zriaďoval **miestny národný výbor** v rámci štátneho plánu rozvoja národného hospodárstva a kultúry a štátneho rozpočtu. Názov jasí a materskej školy v spoločnej budove bol: „*Jasle-materská škola v*“. Počet detí v oddeleniach a v triedach bol rovnaký, ako v samostatných jasliach a materských školách. **Výstavba** nových budov pre jasle-materské školy sa vykonávala **podľa základných typových podkladov** a adaptácia starších budov podľa zásad týchto podkladov. Celkový počet detí v jasliach-materskej škole nemal prevyšovať počet 165 (§ 2). Jasle-materské školy riadil, kontroloval a za ich činnosť zodpovedal miestny národný výbor. Odborný dozor vykonával **okresný národný výbor**. Ústredné riadenie a kontrola jasí-materských škôl prislúchalo Ministerstvu školstva a kultúry, ktoré pritom malo úzko spolupracovať s Ministerstvom zdravotníctva, „*najmä pokiaľ ide o metodické riadenie výchovy a starostlivosti o deti do 3 rokov*.“ Odbornú zdravotnú starostlivosť v jasliach-materských školách riadil, kontroloval a za túto činnosť miestnemu národnému výboru zodpovedal príslušný **ústav národného zdravia**, ktorý mal poveriť jedného lekára vykonávaním zdravotnej starostlivosti. Priame riadenie jasí-materskej školy vykonávala **riaditeľka** ustanovená z osôb, ktoré majú kvalifikáciu učiteľky materskej školy alebo kvalifikáciu detskej sestry. Riaditeľka za svoju prácu zodpovedala miestnemu národnému výboru a v zdravotných otázkach príslušnému ústavu národného zdravia. V jasliach-materskej škole bola tiež **zástupkyňa riaditeľky**. Za svoju činnosť zodpovedala riaditeľke (§ 3). V jasliach-materskej škole okrem riaditeľky a jej zástupkyne boli vo vyhláške ustanovení pracovníci podľa predpisov Ministerstva zdravotníctva a Ministerstva školstva a kultúry. Osobným úradom riaditeľky, jej zástupkyne a ostatných odborných pracovníkov bol okresný národný výbor. Osobným úradom prevádzkových pracovníkov bol miestny národný výbor (§ 4). Pre jasľové oddelenia jasí-materských škôl platili predpisy pre samostatné jasle, „*najmä pokiaľ ide o poskytovanie zdravotnej starostlivosti, o normy stravovania a vybavenia*“ (§ 5). Na **zabezpečenie jednotného výchovného pôsobenia** jasí-materskej školy a rodiny sa v nich podľa osobitných predpisov zriaďovalo jedno **združenie rodičov a priateľov** (§ 6). Jasle-materské školy sa mohli zriaďovať aj pri závodoch a jednotných roľníckych družstvách. Ich zriaďovanie, výstavba, prevádzka, riadenie a financovanie bolo spravované osobitnými právnymi úpravami (§ 7).

Zákon č. 78/1978 Zb. o školských zariadeniach za hlavnú úlohu predškolskej výchovy považoval „*utvárať základy vedomostí a zručností detí, rozvíjať ich reč, myslenie a záujem o hru, o primeranú prácu a učenie. Predškolská výchova pripravuje deti na vstup do základnej školy*.“ Predškolská výchova sa mala uskutočňovať v úzkej spolupráci s rodinou (§ 2). Do predškolských zariadení patrili už aj **samostatné zariadenia jasle a materská školy** a tiež **spoločné zariadenie jasle a materská škola** a detský útulok. Zriaďovali ich „*národné výbory ako územné predškolské zariadenia alebo socialistické organizácie so súhlasom národného výboru ako závodné alebo družstevné predškolské zariadenia*“ (§ 3). Jasle boli detské výchovné zariadenia s liečebno-preventívnou starostlivosťou. Mali sa starať o zdravý telesný a duševný vývin a o harmonický rozvoj detí spravidla do troch rokov veku (§ 4). Materská škola nadväzovala na výchovu dieťaťa v rodine a v jasliach, všestranne rozvíjala osobnosť dieťaťa spravidla vo veku od troch do šiestich rokov a pripravovala ho na vstup do základnej školy. Do materskej školy sa prednostne prijímali deti, ktoré dovŕšili najmenej päť rokov veku. Materské školy sa zriaďovali predovšetkým ako **materské školy s celodennou starostlivosťou**; mohli sa zriaďovať aj ako školy internátne. **Internátne materské školy** poskytovali deťom predškolskú výchovu cez celý týždeň alebo cez celý rok. V materských školách s celodennou starostlivosťou a v internátnych materských školách sa mohli zriaďovať triedy bez celodennej starostlivosti a triedy pre deti ľahšie mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnuté alebo pre deti s ľahšími chybami reči. Pre deti mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnuté a pre deti s chybami reči sa zriaďovali **materské školy pre deti vyžadujúce**

osobitnú starostlivosť. Pre choré alebo zdravotne oslabené deti sa zriaďovali **materské školy pri zdravotníckych zariadeniach**. Pre deti, ktoré nemohli do materských škôl pravidelne dochádzať, a ktoré mali v školskom roku, v ktorom dovърšili šest rokov veku, začať povinnú školskú dochádzku, sa pri materských školách zriaďovali v druhom polroku predchádzajúceho školského roku **prípravné oddelenia**, v ktorých sa deti pripravovali na povinnú školskú dochádzku. V záujme priaznivého vývinu zmyslovo postihnutých detí predškolského veku bola **dochádzka** týchto detí do materských škôl **povinná** od začiatku školského roku, v ktorom dieťa dovърšilo piaty rok veku (§ 5). **Jasle a materská škola** sa mohli zriaďovať so spoločnou správou ako zariadenie s celodennou starostlivosťou alebo ako internátne zariadenie (§ 6). V miestach, kde neboli podmienky na zriadenie materskej školy, zriaďoval sa detský útulok. **Detský útulok** plnil s prihliadnutím na miestne podmienky úlohy materskej školy (§ 7). **Socialistické organizácie** so súhlasom národného výboru budovali zo svojich prostriedkov pre deti svojich pracovníkov predškolské zariadenia alebo sa na budovaní predškolských zariadení podieľali. **Ústredné orgány** utvárali v odbore svojej pôsobnosti podmienky na rozvoj predškolských zariadení. Náklady spojené s poskytovaním výchovnej a liečebno-preventívnej starostlivosti o deti v predškolských zariadeniach zriadených socialistickými organizáciami uhrádzali národné výbory (§ 8).

Vyhláška č. 118/1980 Zb. o materských školách, spoločných zariadeniach jasle a materská škola a detských útulkoch určovala, že materská škola internátna bola určená pre deti, ktorých rodičia, pestúni alebo iní zákonní zástupcovia (ďalej len „**zákonní zástupcovia**“) sa nemohli počas týždňa starať o deti. **Materská škola internátna** mohla zabezpečovať celodennú starostlivosť aj deťom, ktoré denne do nej dochádzali. Materská škola mohla mať najviac štyri triedy. V miestach s vysokým sústredením obyvateľstva alebo pri zdravotníckych zariadeniach sa mohla výnimočne zriadiť materská škola najviac s ôsmimi triedami. Tieto tvorili dva organizačné celky po štyroch triedach so spoločnou hospodárskou správou. Do predškolských zariadení **sa prijímali len deti zmyslovo, telesne a duševne zdravé**. V materských školách internátnych sa mohli zriaďovať triedy bez celodennej starostlivosti a triedy pre deti ľahšie mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnuté alebo pre **deti s ľahšími chybami reči**, pokiaľ sa pre ne nezriadila **materská škola pre deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť**. Jasle a materská škola sa mohli zriaďovať aj ako spoločné zariadenia jasle a materská škola (ďalej len „spoločné zariadenie“) so spoločnou správou. **Spoločné zariadenie** bolo zariadením školskej správy. Predškolskú výchovu v spoločnom zariadení viedol a školskú inšpekciu v ňom vykonával **okresný národný výbor**. **Liečebno-preventívnu starostlivosť o deti** v spoločnom zariadení zabezpečoval a kontroloval **okresný ústav národného zdravia**. Pri materskej škole alebo pri spoločnom zariadení sa v druhom polroku školského roku podľa potreby zriaďovalo **prípravné oddelenie**, v ktorom deti pripravovali na povinnú školskú dochádzku. Pokiaľ nebola v mieste materská škola alebo spoločné zariadenie, alebo tieto predškolské zariadenia nemali dostatok miestností, mohlo byť prípravné oddelenie umiestnené aj v budove základnej školy alebo v iných priestoroch. **Detské útulky** sa mohli zriaďovať podľa miestnych podmienok a potrieb ako stále alebo sezónne zariadenia (§ 2).

Pre **deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť** boli zriaďované viaceré typy materských škôl.

- Pre **deti mentálne postihnuté** sa zriaďovala **osobitná materská škola**.
- Pre **deti sluchovo postihnuté** sa zriaďovala **materská škola pre nedoslýchavých**, **materská škola pre deti so zvyškami sluchu** a **materská škola pre nepočujúcich**.
- Pre **deti zrakovu postihnuté** sa zriaďovala **materská škola pre slabozrakých**, **materská škola pre deti so zvyškami zraku** a **materská škola pre nevidiacich**.
- Pre **deti s chybami reči** sa zriaďovala **materská škola pre chybne hovoriacich** a **materská škola pre nehovoriacich**.
- Pre **deti telesne postihnuté** sa zriaďovala **materská škola pre telesne postihnutých**.
- Pre **deti choré a zdravotne oslabené** umiestnené v zdravotníckych zariadeniach sa zriaďovala **materská škola pri nemocnici**, **materská škola pri detskej liečebni** a **materská škola pri detskej ozdravovni** (ďalej len „**materská škola pri zdravotníckom zariadení**“).
- Pre deti zmyslovo postihnuté, telesne postihnuté, pre deti s chybami reči alebo pre deti umiestnené v zdravotníckych zariadeniach, ktoré boli aj mentálne postihnuté, sa zriaďovali **materské školy pre deti s viacerými chybami** (napr. osobitná materská škola pre telesne postihnutých) (§ 3).

Materská škola sa mohla zriadiť, ak do nej prihlásili zákonní zástupcovia najmenej dvadsať detí. Národný výbor mohol materskú školu zriadiť výnimočne aj pri počte pätnástich detí, ak to vyžadovali miestne pomery. Materská škola pre deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť sa mohla zriadiť, ak bolo treba zabezpečiť predškolskú výchovu najmenej pre desať detí. **Materská škola sa mohla zriadiť aj pre deti od dvoch rokov veku**, ak pre malý počet detí nebolo možné zriadiť v mieste jasle, a ak zákonní zástupcovia prihlásili na pravidelnú dochádzku aspoň dvadsať detí vo veku od dvoch do piatich rokov. Ak sa zvýšil počet detí do troch rokov na šesťnásť, zriadilo sa **oddelenie jaslí**. V tomto prípade sa materská škola zmenila na spoločné zariadenie. Spoločné zariadenie sa mohlo zriadiť, ak prihlásili zákonní zástupcovia do materskej školy aspoň dvadsať detí a do jaslí najmenej šesťnásť detí.

Detský útulok sa mohol zriadiť, ak prihlásili zákonní zástupcovia na pravidelnú dochádzku počas celého roku alebo v sezóne aspoň desať detí vo veku od dvoch do šiestich rokov; u detí od dvoch rokov zákonní zástupcovia predložili potvrdenie obvodného lekára, že dieťa je dostatočne vyspelé a spôsobilé navštevovať detský útulok.

Prípravné oddelenie sa mohlo zriadiť, ak prihlásili zákonní zástupcovia na pravidelnú dochádzku aspoň pätnásť detí; vo výnimočnom prípade so súhlasom národného výboru, ktorý predškolské zariadenie odborne viedol, bolo možné ho zriadiť aj pri nižšom počte detí. Pokiaľ boli do prípravného oddelenia prihlásené aj **výchovne zanedbané deti**, mohlo sa prípravné oddelenie zriadiť už pri počte desiatich detí. Predškolské zariadenie alebo prípravné oddelenie sa zrušilo, ak klesol počet pravidelne dochádzajúcich detí pod najnižší počet, ktorý bol uvedený v predchádzajúcich odsekoch pre príslušný druh predškolského zariadenia.

Materská škola pre deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť mohla zostať v prevádzke aj pri nižšom počte detí, ak s tým súhlasil národný výbor, ktorý ju odborne viedol (§ 4).

Zápis do predškolských zariadení na nasledujúci školský rok sa konal každoročne v mesiaci máji a zápis do prípravných oddelení v mesiaci januári. Miesto a čas zápisu dohodla riaditeľka predškolského zariadenia s miestnym národným výborom do 15. apríla a do prípravných oddelení najneskôr do 2. januára. Oznámenie o mieste zápisu sa zverejnilo na budove predškolského zariadenia, podľa potreby aj iným v mieste obvyklým spôsobom. V miestach, kde bolo viac predškolských zariadení, sa zápis určil jednotne. Pri zápise dieťaťa, ktorému sa začiatok povinnej školskej dochádzky odložil o jeden rok, zákonný zástupca predložil aj rozhodnutie národného výboru o doložení povinnej školskej dochádzky. Pri zápise detí do materskej školy pre deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť a do špeciálnych tried, pripojil zákonný zástupca aj **správu z okresnej pedagogicko-psychologickej poradne** o vyšetrení dieťaťa s vyjadrením lekára o druhu a stupni postihnutia dieťaťa. Do predškolských zariadení sa deti prijímali na začiatku školského roku. Pokiaľ kapacita predškolského zariadenia dovoľovala, mohli sa deti prijímať aj počas školského roku. Do predškolských zariadení sa prednostne prijímali deti, ktoré mali v nasledujúcom školskom roku začať plniť povinnú školskú dochádzku, a deti staršie ako trojročné, ktoré boli v jasliach. **Deti z oddelenia jaslí spoločného zariadenia** sa preraďovali po dovŕšení tretieho roku veku do tried materskej školy spoločného zariadenia. Do predškolských zariadení sa prijímali tiež **deti, ktorým sa odložil začiatok povinnej školskej dochádzky o jeden rok**. Do predškolských zariadení s výnimkou detského útulku prijímala deti **riaditeľka predškolského zariadenia** a do detského útulku prijímali deti **vedúca detského útulku**. Ak pre nedostatok miesta nebolo možné prijať všetky prihlásené deti, o prijímaní rozhodoval **miestny národný výbor**. O prijímaní detí do materskej školy pre mládež vyžadujúcu osobitnú starostlivosť rozhodoval národný výbor príslušný podľa sídla materskej školy. Pri rozhodovaní o prijatí národný výbor prihliadal na spoločenské, sociálne a výchovné zretele. V miestach, kde neboli zriadené jasle, mohla materská škola prijímať deti **vo veku od dvoch rokov**. **Zákonný zástupca** v takomto prípade predložil **osvedčenie obvodného detského lekára** o tom, že dieťa je dostatočne vyspelé a spôsobilé navštevovať materskú školu. V tejto materskej škole mohlo byť najviac päť detí vo veku od dvoch do troch rokov. Pri nástupe dieťaťa do predškolského zariadenia predložil jeho zákonný zástupca potvrdenie obvodného detského lekára, že dieťa môže dochádzať do predškolského zariadenia a písomné osvedčenie, že **okresný hygienik alebo ošetrojúci lekár** nenariadil dieťaťu karanténne opatrenie, že v poslednom týždni neprišlo do styku s osobami, ktoré ochoreli prenosnou chorobou. Deti sa prijímali spravidla do predškolského zariadenia v obvode, kde bývali.

V odôvodnených prípadoch sa mohli prijať deti aj mimo obvodu bydliska, napríklad v blízkosti pracoviska zákonného zástupcu, zo zdravotných dôvodov a pod. (§ 5). Ak dieťa nemohlo dochádzať do predškolského zariadenia, zákonný zástupca bol povinný oznámiť predškolskému zariadeniu príčinu jeho neprítomnosti ihneď, najneskôr do dvoch dní. Zákonný zástupca bol tiež povinný oznámiť, kedy dieťa začne opäť dochádzať do predškolského zariadenia. Po neprítomnosti dieťaťa z dôvodov choroby, ako aj po každej neprítomnosti dlhšej ako štrnásť dní, zákonný zástupca bol povinný predložiť **potvrdenie obvodného detského lekára**, že dieťa môže opäť dochádzať do predškolského zariadenia. Vopred známu neprítomnosť dieťaťa oznámil zákonný zástupca predškolskému zariadeniu písomne. Oznámenie o neprítomnosti dieťaťa odovzdal učiteľke, detskej sestre alebo pri neprítomnosti dlhšej ako týždeň riaditeľke predškolského zariadenia alebo vedúcej v detskom útulku. **Zákonný zástupca bol povinný dbať, aby dieťa dochádzalo do predškolského zariadenia pravidelne a včas.** Hodinu odchodu dieťaťa z predškolského zariadenia dohodol zákonný zástupca v materskej škole s učiteľkou, v oddelení jaslí s detskou sestrou a v detskom útulku s pestúnkou. Dochádzku dieťaťa do predškolského zariadenia mohol miestny národný výbor ukončiť po predchádzajúcom upozornení zákonného zástupcu, ak dieťa bez písomného ospravedlnenia nedochádzalo do predškolského zariadenia najmenej štrnásť po sebe idúcich dní, alebo ak bolo v predškolskom zariadení nedostatok miesta a matka dieťaťa, jeho pestúňka či iná osoba, ktorá sa starala o dieťa (ďalej len „matka“), skončila pracovný pomer alebo pomer obdobný pracovnému pomeru, ak čerpala predĺženú materskú dovolenku, alebo ak jej organizácia poskytla pracovné voľno dlhšie ako tri mesiace. Ak na umiestnenie v predškolskom zariadení čakal veľký počet detí, **mohol miestny národný výbor počas čerpania materskej dovolenky matky dochádzku dieťaťa do predškolského zariadenia prerušiť, prípadne obmedziť** len na dopoludňajšiu výchovnú činnosť. Prerušiť alebo obmedziť dochádzku bolo možné až po šiestich týždňoch od narodenia mladšieho dieťaťa (§ 6). Čas prevádzky určovala riaditeľka predškolského zariadenia so súhlasom národného výboru, ktorý predškolské zariadenie zriadil. Predškolské zariadenia s celodennou starostlivosťou bolo v prevádzke v pracovných dňoch 8 až 12 hodín. Začiatok a koniec denného pobytu detí musel zodpovedať požiadavkám správnej životosprávy detí a pracovnému času zamestnaných zákonných zástupcov. **Cez voľné soboty sa predškolské zariadenie ponechalo v prevádzke**, ak sa na pravidelnú dochádzku prihlásilo najmenej desať detí zákonných zástupcov, ktorí pracovali aj cez voľné soboty. V miestach, kde bolo viacej predškolských zariadení toho istého typu, národný výbor určil, ktoré predškolské zariadenie bude v prevádzke cez voľné soboty.

Internátne predškolské zariadenie bolo v prevádzke od pondelka do piatku alebo nepretržite. **Prevádzka predškolských zariadení** sa primerane obmedzila alebo podľa potreby prerušila v júli alebo v auguste, prípadne v obidvoch mesiacoch, a to na čas najmenej dvoch týždňov. V miestach, kde bolo viac predškolských zariadení toho istého druhu, sústreďovali sa deti do niektorého z nich. Prevádzka tohto predškolského zariadenia sa prerušila, ak klesla priemerná dochádzka počas jedného týždňa pod 15 detí. V odôvodnených prípadoch výnimku povolil okresný národný výbor, ktorý predškolské zariadenie odborne viedol.

Prípravné oddelenia boli v prevádzke spravidla od 1. februára do 30. júna. Deti do prípravných oddelení dochádzali najmenej raz v týždni na dve až tri hodiny.

Detský útulok bol v prevádzke po celý rok alebo ako sezónne zariadenie počas špičkových poľnohospodárskych prác. Rozsah obmedzenia prevádzky predškolského zariadenia a jeho prerušenie určil na návrh riaditeľky národný výbor, ktorý predškolské zariadenie odborne viedol (§ 7).

Predškolská výchova v predškolských zariadeniach sa uskutočňovala **podľa programu výchovnej práce v jasliach a materských školách**, ktorý vydávalo Ministerstvo školstva Slovenskej socialistickej republiky po dohode s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky. Do programu výchovnej práce osobitnej materskej školy sa začlenila individuálna logopedická starostlivosť v rozsahu troch hodín denne v každej triede.

Individuálnu logopedickú starostlivosť zabezpečovali pracovníci s logopedickou kvalifikáciou. Predškolské zariadenie ju mohlo poskytovať zákonným zástupcom detí, ktoré nemohli dochádzať do tohto zariadenia, ako **poradenskú službu pri výchove detí** (§ 8). V starostlivosti o zdravie a bezpečnosť detí sa **pracovníčky predškolských zariadení** riadili všeobecne platnými predpismi.

V starostlivosti o zdravie detí, o zdravé výchovné prostredie a utváranie priaznivých podmienok pre zdravý vývin detí spolupracovali predškolské zariadenia so školským lekárom.

V predškolských zariadeniach sa deti stravovali. Na tento účel národný výbor zriadil školskú jedáleň. O stravovaní detí detského útulku rozhodol miestny národný výbor.

Pri predškolskej výchove sa o bezpečnosť detí zapísaných v triede materskej školy starala učiteľka, **v oddelení jasí detská sestra a v detskom útulku pestúnka**. Na vychádzke sa jedna pracovníčka predškolského zariadenia starala najviac o dvadsať detí mladších ako päťročných alebo dvadsaťpäť detí starších ako päťročných. Pri vyššom počte detí dozor nad nimi pomáha zabezpečovať ďalšia pracovníčka predškolského zariadenia. V materských školách pre deti vyžadujúce osobitnú starostlivosť sa na vychádzkach učiteľka materskej školy starala o bezpečnosť detí zapísaných v jednej triede. **Učiteľka, detská sestra alebo pestúnka predškolského zariadenia** zodpovedala za bezpečnosť detí pri predškolskej výchove až do času, kým ich neodovzdala inej pracovníčke predškolského zariadenia, zákonným zástupcom alebo nimi povereným osobám. Poverenej osobe odovzdala učiteľka, detská sestra alebo pestúnka dieťa na základe písomného splnomocnenia zákonného zástupcu (§ 9).

Zákon č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach zaradil preškolské zariadenia do výchovno-vzdelávacích zariadení, ktoré boli súčasťou školských zariadení. Školské zariadenia boli rovnocennou súčasťou školskej výchovno-vzdelávacej sústavy. Ich pôsobnosť bola orientovaná najmä na oblasť výchovy a oblasť záujmového vzdelávania. Školské zariadenia mohli zriaďovať aj cirkvi a náboženské spoločnosti (ďalej len „*cirkevné školské zariadenie*“), obce (ďalej len „*obecné školské zariadenie*“), ako aj fyzické osoby a iné právnické osoby (ďalej len „*súkromné školské zariadenie*“).

Cirkevné školské zariadenie, obecné školské zariadenie a súkromné školské zariadenie sa mohli zriaďovať len so súhlasom Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky (ďalej len „*ministerstvo školstva*“) po predložení koncepcie zariadenia a po preukázaní kvalifikovanosti zriaďovateľa. Na ich činnosť bolo možné poskytovať **dotácie zo štátneho rozpočtu**, najmä ak utvárali podmienky **na zaškolenie zdravotne postihnutých detí, detí s odloženou povinnou školskou dochádzkou, detí z menej podnetného sociálneho prostredia a detí z viacjazyčného prostredia**. Školské zariadenie pôsobilo ako právnická osoba, ak tak určil jeho zriaďovateľ. Orgán štátnej správy alebo orgán územnej samosprávy mohol zriaďiť školské zariadenie ako rozpočtovú organizáciu alebo príspevkovú organizáciu. Školské zariadenie zriadené orgánom štátnej správy alebo orgánom územnej samosprávy ako rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia mohlo vykonávať **aj podnikateľskú činnosť**. Táto činnosť nesmela byť v rozpore s plnením poslania zariadenia (§ 1 a 2). Na úhradu niektorých nákladov na výchovnú starostlivosť a služby vo vybraných školských zariadeniach, určenú podľa osobitných predpisov prispievali rodičia alebo iné osoby, ktoré mali voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť (§ 3).

Výchovno-vzdelávacie zariadenia zabezpečovali výchovu a vzdelávanie detí v spolupráci s rodinou a zariadeniami náhradnej výchovy v súlade s ich individuálnymi a vekovými osobitosťami vrátane zdravotného postihnutia. Mali utvárať **podmienky na hrovú, záujmovú a oddychovú činnosť detí**. Pomáhali pri príprave na vyučovanie a podieľali sa na rozvíjaní nadania, špecifických schopností a tvorivosti detí.

Výchovno-vzdelávacie zariadenia boli predškolské zariadenia, školský klub detí, školské stredisko záujmovej činnosti, centrum voľného času, domov mládeže a škola v prírode (§ 4). Predškolské zariadenia zabezpečovali výchovu a vzdelávanie detí v predškolskom veku. Dopĺňali rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť zameranú na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa. Súčasťou predškolskej výchovy bola aj **príprava dieťaťa na povinnú školskú dochádzku**. Do predškolských zariadení sa prednostne prijímali deti, ktoré dovърšili päť rokov veku a deti, ktoré mali odloženú povinnú školskú dochádzku.

Predškolskými zariadeniami boli materská škola a špeciálna materská škola. Pre deti, ktoré potrebovali špeciálnu starostlivosť, sa zriaďovali v materských školách **špeciálne triedy**. Špeciálne materské školy a špeciálne triedy v materskej škole sa zriaďovali „*pre deti mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnuté, pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou a pre deti s viacnásobným*

postihnutím.“ Materská škola a špeciálna materská škola **sa zriaďovali ako zariadenie s poldennou, celodennou, týždennou alebo nepretržitou výchovnou starostlivosťou**. Do materskej školy sa prijímali a do špeciálnej materskej školy sa zaraďovali deti spravidla od troch do šiestich rokov veku; ak malo zariadenie vhodné podmienky, **bolo možné prijať aj dvojročné dieťa** (§ 5).

Vyhláška č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach uvádzala poslanie predškolského zariadenia nasledovne: „*doplňať rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť zameranú na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa, jeho sociálno-emocionálny, fyzický a intelektuálny rozvoj v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami.*“

Predškolská výchova v predškolskom zariadení sa uskutočňovala **podľa programov výchovnej práce** schválených Ministerstvom školstva a vedy Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) (§ 2). Predškolské zariadenia mali vytvárať **podmienky na zaškolenie detí s odloženou povinnou školskou dochádzkou a detí, ktoré mali v nasledujúcom školskom roku začať plniť povinnú školskú dochádzku**.

Vyhláška predškolským zariadeniam ustanovila **povinnosť poskytovať rodičom a zákonným zástupcom odborné konzultácie o výchove dieťaťa**, ktoré do tohto zariadenia dochádzalo (§ 3). Predškolské zariadenie mohol zriadiť orgán štátnej správy v školstve, cirkev, náboženská spoločnosť, obec, iná právnická osoba a fyzická osoba (ďalej len „zriaďovateľ“) podľa siete týchto zariadení. Predškolské zariadenie, ktorého zriaďovateľom bol orgán štátnej správy v školstve, mohlo byť zriadené, ak doň rodičia prihlásili najmenej desať detí. Ak to vyžadovali osobitné miestne podmienky a potreby rodičov, mohlo ho zriadiť aj pre menej detí (§ 3). Predškolské zariadenie zriadené orgánom štátnej správy v školstve mohlo byť zrušené po vyradení ministerstvom zo siete školských zariadení. Deti sa potom umiestnili v okolitých predškolských zariadeniach s prihliadnutím na požiadavky rodičov. Pri rozhodovaní o návrhu na zrušenie predškolského zariadenia zriaďovateľ zohľadňoval jeho efektívne využitie, umiestnenie, potrebu z hľadiska vývinu detskej populácie a v lokalitách, v ktorých bolo jediné predškolské zariadenie, aj nízku dochádzku detí. Ministerstvo mohlo vyradiť predškolské zariadenie zo siete školských zariadení aj bez návrhu, „*ak sa opakovane zistia nedostatky v činnosti, v starostlivosti o zdravie a bezpečnosť detí, v personálnom a materiálnom vybavení.*“ Po vyradení predškolského zariadenia zo siete školských zariadení zriaďovateľ predškolské zariadenie zrušil (§ 4).

- **Predškolské zariadenie s poldennou výchovnou starostlivosťou** zabezpečovalo výchovu detí v dopoludňajších alebo popoludňajších hodinách.
- **Predškolské zariadenie s celodennou výchovnou starostlivosťou** zabezpečovalo výchovu detí počas celého dňa, pričom mohlo zabezpečovať aj poldennú výchovnú starostlivosť.
- **Predškolské zariadenie s týždennou výchovnou starostlivosťou** bolo určené pre deti, o ktoré sa ich rodičia nemohli starať počas týždňa.
- **Predškolské zariadenie s nepretržitou výchovnou starostlivosťou** bolo určené pre deti, o ktoré sa ich rodičia nemohli starať v dlhšom čase ako týždeň.

Predškolské zariadenie s týždennou a nepretržitou výchovnou starostlivosťou mohlo zabezpečovať aj celodennú alebo poldennú výchovnú starostlivosť. Predškolské zariadenie mohlo zabezpečovať výchovnú starostlivosť podľa miestnych podmienok počas celého roka alebo ako sezónne zariadenie (§ 5). **Predškolské zariadenie sa členilo na triedy**. Do triedy sa zaraďovali spravidla deti rovnakého veku. Aj počty detí v triedach určovala táto vyhláška. **Ak bolo do triedy zaradené dieťa mladšie ako tri roky, znížil sa najvyšší počet detí v triede o jedno dieťa. Ak do materskej školy prihlásili rodičia osem detí mladších ako tri roky, tieto deti sa zaraďovali do samostatnej triedy; do takejto triedy nebolo možné zaradiť viac ako 20 detí**. V materskej škole bolo možné vychovávať spolu so zdravými deťmi ľahko mentálne, zmyslovo alebo telesne postihnuté deti, deti s narušenou komunikačnou schopnosťou a deti s poruchami správania (ďalej len „postihnuté deti“). Do triedy bolo možné zaradiť medzi zdravé deti najviac päť postihnutých detí, pričom sa po zaradení najvyšší počet detí uvedený v odsekoch 2 až 4 znížil podľa závažnosti postihnutia o dve až štyri deti. Zníženie počtu detí určoval po vyjadrení špeciálneho pedagóga, psychológa a praktického lekára pre deti a dorast riaditeľ materskej školy po prerokovaní so zriaďovateľom.

Špeciálnu triedu v materskej škole alebo triedu v špeciálnej materskej škole bolo možné vytvoriť pri počte najmenej šesť detí, pričom v týchto triedach mohlo byť najviac osem detí. V triede predškolského zariadenia pri zdravotníckom zariadení s ležiacimi a ťažko telesne postihnutými deťmi mohlo byť najviac osem detí, s chodiacimi deťmi mohlo byť najviac 15 detí. Ak bol zvýšený záujem rodičov o umiestnenie detí v predškolskom zariadení, a ak to dovoľovala kapacita triedy určená orgánom štátnej správy na úseku zdravotníctva, riaditeľ mohol do triedy zaradiť o dve deti viac. Pre deti, ktoré mali v nasledujúcom školskom roku začať plniť povinnú školskú dochádzku sa zriaďovali **prípravné triedy**. Cieľom prípravných tried bolo „*zabezpečiť zdravý a všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa, vyrovnávať rozdiely v rozvojovej úrovni medzi deťmi, poskytnúť im predškolské vzdelávanie a rovnaké možnosti prípravy na vstup do základnej školy*“ (§ 7).

Riaditeľ predškolského zariadenia, ktorého zriaďovateľom bol orgán štátnej správy v školstve (ďalej len „riaditeľ“), prijímal deti priebežne alebo k začiatku školského roka na základe prihlášky. K prihláške muselo byť priložené **potvrdenie o zdravotnom stave dieťaťa**. Prihlášky do predškolského zariadenia na nasledujúci školský rok sa podávali v marci kalendárneho roka. Miesto a čas podania prihlášky zverejnil riaditeľ na budove predškolského zariadenia alebo iným obvyklým spôsobom najneskôr do 15. februára.

Rozhodnutie o odklade povinnej školskej dochádzky dieťaťa predložil rodič riaditeľovi spravidla do 30. apríla kalendárneho roka. Pri vyššom počte prihlásených detí, ako bolo možné prijať, riaditeľ prednostne prijímal všetky deti s odloženou povinnou školskou dochádzkou a deti, ktoré dovŕšili päť rokov veku. Písomné rozhodnutie o prijatí alebo neprijatí dieťaťa do predškolského zariadenia počas školského roka oznámil riaditeľ rodičovi najneskôr do 30 dní odo dňa podania prihlášky. V prípade prijímania detí k začiatku školského roka riaditeľ vydal rozhodnutie spravidla do 30. apríla kalendárneho roka. O počte prijatých a neprijatých detí s uvedením požadovaného výchovného jazyka riaditeľ písomne informoval zriaďovateľa (§ 7).

Prijatie zdravého alebo postihnutého dieťaťa do predškolského zariadenia musel predchádzať jeho **adaptačný alebo diagnostický pobyt v predškolskom zariadení**, v ktorom malo byť umiestnené (§ 8). Do špeciálnej triedy materskej školy alebo do špeciálnej materskej školy sa zaraďovali a preradovali deti, ktoré vzhľadom na ich zdravotné postihnutie nebolo možné vychovávať spolu so zdravými deťmi. O zaradení alebo preradení dieťaťa do špeciálnej triedy materskej školy alebo do špeciálnej materskej školy rozhodoval riaditeľ predškolského zariadenia, do ktorého malo byť dieťa zaradené alebo preradené po prerokovaní s rodičom dieťaťa na základe **vyjadrenia špeciálneho pedagóga, psychológa a praktického lekára** pre deti a dorast. Na zaradenie dieťaťa do špeciálnej materskej školy pri zdravotníckom zariadení bol potrebný súhlas rodiča a ošetrojúceho lekára. Rozsah výchovnej činnosti určil riaditeľ po dohode s ošetrojúcim lekárom (§ 9). Riaditeľ vytvoril podmienky na dochádzku dieťaťa do predškolského zariadenia, pričom s rodičom dohodol dĺžku pobytu dieťaťa v predškolskom zariadení. V čase adaptačného pobytu dieťaťa v predškolskom zariadení pedagogickí pracovníci predškolského zariadenia mali **povinnosť spolupracovať s rodičom**. Dĺžku adaptačného pobytu dohodol riaditeľ s rodičom dieťaťa s prihliadnutím na **individuálne osobitosti dieťaťa**. V prípade zníženej adaptačnej schopnosti dieťaťa a v záujme jeho zdravého vývinu mohol riaditeľ po prerokovaní s rodičom alebo na základe jeho písomnej žiadosti rozhodnúť o prerušení dochádzky dieťaťa do predškolského zariadenia na dohodnutý čas alebo o ukončení tejto dochádzky. Ak počas dochádzky postihnutého dieťaťa do predškolského zariadenia nastala zmena v charaktere postihnutia, riaditeľ po prerokovaní s rodičom podal **návrh na preradenie dieťaťa do iného predškolského zariadenia** s prihliadnutím na charakter postihnutia.

Na prevzatie svojho dieťaťa z predškolského zariadenia mohol rodič písomne splnomocniť aj svoje ďalšie maloleté dieťa nie mladšie ako sedem rokov alebo inú, pedagogickým pracovníkom známu osobu, ktorá po prevzatí za dieťa zodpovedala. Rodič najneskôr do 14 pracovných dní od začiatku neprítomnosti dieťaťa oznámil dôvod a čas trvania jeho neprítomnosti v predškolskom zariadení. V prípade neprítomnosti dlhšej ako 30 po sebe nasledujúcich dní oznámil riaditeľovi dôvod neprítomnosti dieťaťa písomne, pričom pri opätovnom nástupe dieťaťa do predškolského zariadenia predložil vyhlásenie o bezinfekčnosti prostredia.

Ak rodič do 14 pracovných dní neoznámil riaditeľovi dôvod neprítomnosti dieťaťa alebo závažným spôsobom opakovane porušoval vnútorný poriadok, riaditeľ po predchádzajúcom písomnom upozornení rodiča mohol rozhodnúť o ukončení dochádzky dieťaťa do predškolského zariadenia (§ 10).

Za vytvorenie bezpečných a hygienických podmienok na výchovu a zdravý vývin detí a za počet detí prijatých do predškolského zariadenia **zodpovedal riaditeľ. Za bezpečnosť a ochranu zdravia dieťaťa** zodpovedali **pedagogickí pracovníci predškolského zariadenia** v čase od prevzatia dieťaťa od jeho rodiča až do odovzdania rodičovi dieťaťa alebo ním splnomocnenej osobe. Pedagogický pracovník mohol odmietnuť prevzatie dieťaťa, ak zistil, že jeho zdravotný stav nie je vhodný na prijatie do predškolského zariadenia. Ak dieťa v predškolskom zariadení počas dňa ochorelo, pedagogický pracovník zabezpečil jeho izoláciu od ostatných detí a informoval rodiča dieťaťa. S triedou detí mladších ako tri roky, detí vo veku od troch do štyroch rokov a s triedou postihnutých detí sa uskutočňovala vychádzka len v prítomnosti dvoch pracovníkov (§ 11). Predškolské zariadenie riadil a za jeho činnosť zodpovedal riaditeľ. Riaditeľa zastupoval počas jeho neprítomnosti zástupca. Predškolskú výchovu v predškolskom zariadení zabezpečovali **učitelia**; v predškolskom zariadení s týždennou alebo nepretržitou výchovnou starostlivosťou aj **pomocní vychovávatelia**. Práce súvisiace s prevádzkou predškolského zariadenia zabezpečovali **prevádzkoví pracovníci**. V triede predškolského zariadenia s poldennou výchovnou starostlivosťou zabezpečoval výchovu detí jeden učiteľ. V triede predškolského zariadenia s celodennou výchovnou starostlivosťou zabezpečovali výchovu striedavo dvaja učitelia, pričom sa ich základný týždenný úväzok výchovnej práce prekryval spravidla v čase pobytu detí vonku a obeda. V triede predškolského zariadenia s týždennou a nepretržitou výchovnou starostlivosťou boli dvaja učitelia a dvaja pomocní vychovávatelia. V triede predškolského zariadenia s celodennou výchovnou starostlivosťou s deťmi mladšími ako tri roky, v ktorej bolo viac ako 14 zaradených detí, zabezpečovali výchovu striedavo traja učitelia. V triede s týždennou a nepretržitou výchovnou starostlivosťou boli traja učitelia a dvaja pomocní vychovávatelia. Na vykonávanie hospodársko-administratívnych prác v predškolskom zariadení bolo možné zamestnať samostatného pracovníka. Rozsah pracovného úväzku určil na návrh riaditeľa zriaďovateľ. V špeciálnych triedach materských škôl, v špeciálnych materských školách a podľa potreby aj v materských školách vykonával **individuálnu logopedickú starostlivosť špeciálny pedagóg logopéd v rozsahu troch hodín denne** (§ 12).

Čas celodennej prevádzky predškolského zariadenia určil riaditeľ po prerokovaní s rodičmi a so súhlasom zriaďovateľa spravidla od 6. hod. do 18. hod. Prevádzku predškolského zariadenia mohol riaditeľ počas školských prázdnin po súhlase zriaďovateľa a po prerokovaní s rodičmi prerušiť alebo obmedziť. Cez letné prázdniny sa prerušil najmenej na tri týždne. **Prerušenie alebo obmedzenie prevádzky** predškolského zariadenia cez letné prázdniny zverejnil riaditeľ spravidla dva mesiace vopred. V miestach, v ktorých bolo viac predškolských zariadení, sústredili sa deti do niektorého z nich. Organizáciu práce v predškolskom zariadení určoval **vnútorný poriadok predškolského zariadenia**, ktorý po prerokovaní s rodičmi a zriaďovateľom schvaľoval riaditeľ (§ 13). Na čiastočnú úhradu neinvestičných výdavkov predškolského zariadenia, ktorého zriaďovateľom bol orgán štátnej správy v školstve alebo obec, s výnimkou mzdových výdavkov prispieval rodič alebo iná osoba, ktorá mala voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť. Výšku príspevku určil zriaďovateľ v rozpätí od 50 Sk do 100 Sk mesačne na jedno dieťa. Na úhradu neinvestičných výdavkov predškolského zariadenia, ktorého zriaďovateľom nie je orgán štátnej správy v školstve alebo obec, mohol zriaďovateľ vyberať príspevok od rodiča alebo inej osoby, ktorá mala voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť. Ak sa dieťa v predškolskom zariadení stravovalo, rodič alebo iná osoba, ktorá má voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť, uhrádzala okrem príspevku za predškolské zariadenie aj výdavky na stravovanie dieťaťa. Príspevky nemuseli byť uhrádzané v prípadoch, ktoré táto vyhláška konkretizovala (§ 14). Dokumentáciu predškolského zariadenia tvorili plán práce predškolského zariadenia, **plány výchovno-vzdelávacej činnosti, triedna kniha**, záznamy z kontrolnej činnosti, záznamy z pedagogických a iných porád, základná dokumentácia o deťoch vrátane evidencie dochádzky detí v triede, evidencia o úrazoch detí a pracovníkov predškolského zariadenia, rozvrhnutie pracovného času pracovníkov, evidencia pošty (§ 15).

Vyhláška č. 81/1997 Z. z. o predškolských zariadeniach menila a dopĺňala vyhlášku Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach. Ustanovila, že „*ak do materskej školy prihlásia rodičia osem detí mladších ako tri roky, tieto deti sa zaraďujú do samostatnej triedy; do takejto triedy nemožno zaradiť viac ako 20 detí.*“ Do triedy bolo možné zaradiť medzi zdravé deti najviac päť postihnutých detí, pričom sa po zaradení najvyšší počet detí v triede znížil podľa závažnosti postihnutia o dve až štyri deti. Pre deti, ktoré mali v nasledujúcom školskom roku začať plniť povinnú školskú dochádzku sa zriaďovali **prípravné triedy**. Cieľom prípravných tried bolo „*zabezpečiť zdravý a všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa, vyrovnávať rozdiely v rozvojovej úrovni medzi deťmi, poskytnúť im predškolské vzdelávanie a rovnaké možnosti prípravy na vstup do základnej školy*“ (§ 6).

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákonom č. 40/2017 Z. z v znení neskorších predpisov riešil aj výchovu a starostlivosť o deti do 3 rokov veku. Nazýva sa **služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života** (§ 32a). Poskytuje sa rodičovi alebo fyzickej osobe, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu **v čase**:

- prípravy na trh práce,
- vykonávania aktivít spojených so vstupom alebo s návratom na trh práce,
- poskytovania starostlivosti o maloleté dieťa,
- prípravy na povolanie štúdiom na strednej škole alebo na vysokej škole,
- vykonávania zárobkovej činnosti,
- poskytovania starostlivosti o dieťa do troch rokov veku alebo do šiestich rokov veku, ak je dieťaťom s nepriaznivým zdravotným stavom.

V rámci tejto služby sú poskytované:

- **bežné úkony starostlivosti o dieťa,**
- **pomoc pri príprave na školské vyučovanie,**
- **zabezpečovanie záujmovej činnosti.**

Poskytuje sa dieťaťu do troch rokov veku alebo do šiestich rokov veku, ak je dieťaťom s nepriaznivým zdravotným stavom **jedným opatrovateľom detí najviac štyrom deťom**. Poskytuje sa **terénnou formou sociálnej služby alebo ambulantnou sociálnou službou mimo zariadenia**. Ak sa služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života poskytuje ambulantnou sociálnou službou mimo zariadenia, poskytuje sa **v rodinnom prostredí** fyzickej osoby, ktorá poskytuje starostlivosť o dieťa. Môže sa poskytovať ambulantnou sociálnou službou mimo zariadenia aj v prostredí, ktorým je **priestor** zamestnávateľa rodiča alebo zamestnávateľa fyzickej osoby, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, **vyčlenený na zabezpečenie tejto starostlivosti o dieťa zamestnanca**. Túto službu možno poskytovať formou starostlivosti o dieťa **v detskej skupine**, ak sa poskytuje starostlivosť o dieťa vo veku do začatia plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole, ak ju poskytuje fyzická osoba ako sústavnú činnosť prevádzkovanú samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a za odplatu. Službu na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života formou starostlivosti o dieťa v detskej skupine možno poskytovať najviac štyrom deťom súčasne. Podľa § 32b **v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa** sa poskytuje služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života poskytovaním starostlivosti o dieťa do troch rokov veku, ak sa rodič alebo fyzická osoba, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu pripravuje na povolanie štúdiom na strednej škole alebo na vysokej škole, pripravuje na trh práce alebo vykonáva aktivity spojené so vstupom alebo s návratom na trh práce alebo vykonáva zárobkovú činnosť. V zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa sa poskytuje starostlivosť o dieťa do troch rokov veku aj rodičovi alebo fyzickej osobe, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, ak voľné miesto nemožno obsadiť dieťaťom rodiča alebo fyzickej osoby, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu nemôže z dôvodov zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa sama alebo s pomocou rodiny a nie sú ďalšie dôvody, pre ktoré je potrebné v záujme dieťaťa postupovať podľa osobitného predpisu.

V zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa sa poskytujú **bežné úkony starostlivosti o dieťa, stravovanie a výchova**. V zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa sa sociálna služba poskytuje do 31. augusta bezprostredne nasledujúceho po dovŕšení troch rokov veku dieťaťa. V zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa možno poskytovať starostlivosť najviac o 12 detí v jednej dennej miestnosti, ktorá spĺňa funkciu herne a spálne; to platí, aj ak je spálňa stavebne oddelená od herne a deti užívajú oba tieto priestory. Počet detí podľa prvej vety možno zvýšiť najviac o tri deti, ak sa v dennej miestnosti alebo v priestoroch spálne a herne neposkytuje starostlivosť o dieťa do jedného roku veku. Starostlivosť o dieťa na účely poskytovania sociálnej služby je **vykonávanie odborných činností, obslužných činností a ďalších činností** alebo vykonávanie súboru týchto činností v rozsahu ustanovenom týmto zákonom pre poskytovaný druh sociálnej služby, **primeraných veku dieťaťa a zdravotnému stavu dieťaťa podľa jeho individuálnych potrieb a schopností**. Cieľom je rozvíjať schopnosti dieťaťa, osobnosť dieťaťa, osvojovanie návykov a jeho socializáciu. Starostlivosť o dieťa do troch rokov veku alebo do šiestich rokov veku, ak je dieťaťom s nepriaznivým zdravotným stavom poskytovanie sociálnej služby zabezpečuje **opatrovateľ detí**. Ak sa pri poskytovaní sociálnej služby poskytuje starostlivosť o dieťa do jedného roku veku, musí najmenej jeden opatrovateľ detí zo zariadenia spĺňať **podmienky na výkon zdravotníckeho povolania** sestry, pôrodnej asistentky alebo praktickej sestry.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) bol viackrát novelizovaný. Týmto zákonom sa materské školy prestali zaraďovať medzi predškolské zariadenia/školské zariadenia. Zaradili sa medzi školy. Paragraf 28 ustanovil poslanie materskej školy nasledovne: „*podporuje osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopnosti a zručnosti, utvára predpoklady na ďalšie vzdelávanie. Pripravuje na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí.*“ Materská škola sa môže zriadiť spravidla pri počte desať detí. **Predprimárne vzdelávanie** sa uskutočňuje **podľa školského vzdelávacieho programu**. Z hľadiska organizácie materská škola poskytuje poldennú aj celodennú výchovu a vzdelávanie za čiastočnú úhradu. „*Za pobyt dieťaťa v materskej škole zriadenej orgánom miestnej štátnej správy v školstve prispieva zákonný zástupca na čiastočnú úhradu výdavkov materskej školy mesačne na jedno dieťa najviac sumou neprevyšujúcou 7,5 % sumy životného minima pre jedno nezaopatrené dieťa podľa osobitného predpisu.*“ Príspevok v materskej škole sa neuhrádza za dieťa, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, ak ide o štátnu školu; ak zákonný zástupca dieťaťa o to písomne požiada a je členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi podľa osobitného predpisu; a za dieťa, ktoré je umiestnené v zariadení na základe rozhodnutia súdu. Jedna z noviel školského zákona (2021) ustanovila **povinné predprimárne vzdelávanie** pre dieťa, ktoré dosiahlo päť rokov veku do 31. augusta, ktorý predchádza začiatku školského roka, od ktorého bude dieťa plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole. Tieto deti sa v materskej škole spravidla zaraďujú do samostatnej triedy. „*Deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa zaraďujú do tried spolu s ostatnými deťmi alebo do samostatných tried pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Do samostatnej triedy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nemožno zaradiť dieťa výlučne z dôvodu, že pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia; ak samostatnú triedu tvoria len deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, v triede môže byť najviac 16 detí. Samostatné triedy možno vytvárať aj pre deti, ktoré sa učia cudzí jazyk; najvyšší počet detí v takejto triede je 12*“. Novela tohto zákona č. 182/2023 Z. z. toto ustanovenie čiastočne zmenila, konkrétne paragrafom 28 ods. 8, ktorý znie nasledovne: „*Deti, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, sa spravidla zaraďujú do samostatnej triedy. Deti so zdravotným znevýhodnením sa zaraďujú do tried spolu s ostatnými deťmi alebo do samostatných tried pre deti so zdravotným znevýhodnením; deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktoré nie sú deťmi so zdravotným znevýhodnením, sa zaraďujú do tried spolu s ostatnými deťmi*“. **Individuálnu logopedickú činnosť zabezpečuje v materskej škole logopéd, ktorý je zamestnancom zariadenia poradenstva a prevencie.**“ Najvyšší počet detí v triede materskej školy je 18 pre deti vo veku dva roky až tri roky. Pri určovaní počtu detí v triede sa môže zohľadniť počet detí v triede mladších ako tri roky.

Novela č. 182/2023 Z. z. v § 28 ods. 12 určila, že: „O zaradení dieťaťa so zdravotným znevýhodnením rozhodne riaditeľ materskej školy na základe odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast a zariadenia poradenstva a prevencie a na základe vopred prerokovaného informovaného súhlasu zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia. O zaradení dieťaťa s nadaním rozhodne riaditeľ materskej školy na základe odporúčania zariadenia poradenstva a prevencie a na základe vopred prerokovaného informovaného súhlasu zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia. Počet detí v triede môže byť znížený najviac o dve za každé dieťa so zdravotným znevýhodnením a dieťa s nadaním. Maximálny počet zaradených detí so zdravotným znevýhodnením a detí s nadaním v jednej triede sú dve“. Ak riaditeľ materskej školy alebo príslušné zariadenie poradenstva a prevencie zistí, že vzdelávanie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením alebo dieťaťa s nadaním nie je na prospech tomuto dieťaťu, navrhne po písomnom súhlase zriaďovateľa materskej školy a písomnom súhlase príslušného zariadenia poradenstva a prevencie zákonnému zástupcovi iný spôsob vzdelávania dieťaťa. Ak zákonný zástupca nesúhlasí so zmenou spôsobu vzdelávania svojho dieťaťa o jeho ďalšom vzdelávaní rozhodne súd. V materskej škole môže pôsobiť aj **pedagogický asistent, školský digitálny koordinátor, odborní zamestnanci, školský podporný tím, zdravotnícky pracovník, pomocný vychovávateľ a sociálny pracovník**. **Predprimárne vzdelávanie v materskej škole** sa môže uskutočňovať so súhlasom riaditeľa aj **s priamou účasťou zákonných zástupcov** alebo nimi splnomocnenej osoby na výchove a vzdelávaní. Ak dieťa po dovŕšení šiesteho roka veku nedosiahlo školskú spôsobilosť, riaditeľ materskej školy rozhodne o pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole na základe písomného súhlasu príslušného zariadenia poradenstva a prevencie, písomného súhlasu všeobecného lekára pre deti a dorast a s informovaným súhlasom zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia. Ak dieťa ani po pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole nedosiahlo školskú spôsobilosť, začne najneskôr 1. septembra, ktorý nasleduje po dni, v ktorom dieťa dovŕšilo siedmy rok veku plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole. **Dieťaťu so zdravotným znevýhodnením**, ktoré je oslobodené od povinnosti dochádzať do materskej školy a jeho zdravotný stav mu neumožňuje vzdelávať sa, sa na základe písomného súhlasu všeobecného lekára pre deti a dorast a písomného súhlasu zariadenia poradenstva a prevencie neposkytuje vzdelávanie v materskej škole do pominutia dôvodov, pre ktoré došlo k oslobodeniu od povinnosti dochádzať do materskej školy. O **povolenie individuálneho vzdelávania dieťaťa** môže zákonný zástupca dieťaťa alebo zástupca zariadenia písomne požiadať riaditeľa materskej školy, do ktorej bolo dieťa prijaté na povinné predprimárne vzdelávanie (ďalej len „kmeňová materská škola“). Ak zákonný zástupca dieťaťa alebo zástupca zariadenia požiada o povolenie individuálneho vzdelávania doloží **písomný súhlas všeobecného lekára pre deti a dorast alebo odporúčanie** zariadenia poradenstva a prevencie. Predprimárne vzdelávanie dieťaťa, ktorému bolo povolené **individuálne vzdelávanie, zabezpečuje kmeňová materská škola**, ktorej riaditeľ rozhodol o povolení individuálneho vzdelávania, v rozsahu najmenej dve hodiny týždenne. Výdavky spojené s individuálnym vzdelávaním znáša zákonný zástupca alebo zástupca zariadenia. Predprimárne vzdelávanie dieťaťa, ktorému bolo povolené individuálne vzdelávanie zabezpečuje zákonný zástupca dieťaťa alebo zástupca zariadenia prostredníctvom osoby, ktorá má ukončené najmenej úplné stredné všeobecné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie. Kmeňová materská škola v spolupráci so zákonným zástupcom alebo zástupcom zariadenia určí **obsah individuálneho vzdelávania dieťaťa**. Zákonný zástupca dieťaťa alebo zástupca zariadenia je povinný v čase a rozsahu určenom kmeňovou materskou školou zabezpečiť účasť dieťaťa na povinnom predprimárnom vzdelávaní v kmeňovej materskej škole v priebehu mesiaca marec. Kmeňová materská škola v tomto čase posúdi, či sa pri individuálnom vzdelávaní plní jeho obsah. Pedagogický zamestnanec, ktorý zabezpečuje individuálne vzdelávanie dieťaťa na konci polroka príslušného školského roka predloží riaditeľovi kmeňovej materskej školy písomnú správu o individuálnom vzdelávaní dieťaťa. Povolenie individuálneho vzdelávania dieťaťa môže riaditeľ tiež na základe zákonných dôvodov zrušiť. Po ukončení individuálneho vzdelávania nemožno opätovne dieťa vzdelávať individuálne.

Vyhláška č. 308/2008 Z. z. o materskej škole určovala časy prevádzky materskej školy, dni a obdobia, v ktorých sa predprimárne vzdelávanie deťom poskytovalo. Upravovala postup prijímania detí do materskej školy v súlade so školským zákonom (2008). Bolo v nej uvedené, že „*prednostne sa prijímajú deti, ktoré dovŕšili piaty rok veku, deti s odloženou povinnou školskou dochádzkou a deti s dodatočne odloženou povinnou školskou dochádzkou.*“ Ešte neriešila povinné predprimárne vzdelávanie a individuálne vzdelávanie. Ostatné podmienky prijímania detí určoval riaditeľ a po prerokovaní s pedagogickou radou školy ich zverejnil na viditeľnom mieste. Boli v nej ustanovené aj podmienky adaptačného pobytu dieťaťa. Pri zistení zníženej adaptačnej schopnosti dieťaťa mohol riaditeľ po prerokovaní so zákonným zástupcom rozhodnúť o prerušení dochádzky dieťaťa do materskej školy na dohodnutý čas. Do samostatnej triedy s deťmi mladšími ako tri roky mohol riaditeľ zaradiť najmenej päť detí a najviac desať detí. Ak boli v triede deti mladšie ako tri roky a bolo ich viac ako desať, ich výchovu a vzdelávanie zabezpečovali striedavo traja učitelia. Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia sa zaraďovali do triedy spolu s ostatnými deťmi. Ak samostatnú triedu tvorili len **deti zo sociálne znevýhodneného prostredia**, v triede mohlo byť najviac 16 detí. V materskej škole možno so súhlasom zriaďovateľa mohli byť vytvorené aj **triedy na rozvíjanie nadania detí** v oblasti estetickej, intelektuálnej alebo športovej. Trieda s nadanými deťmi sa mohla vytvoriť najviac s 12 deťmi. Na prijatie dieťaťa do tejto triedy bol potrebný **informovaný súhlas zákonného zástupcu dieťaťa** a vyjadrenie zariadenia výchovného poradenstva a prevencie. V triede s deťmi nadanými v športe s celodennou výchovou a vzdelávaním pracovali striedavo dvaja učitelia a jeden tréner. Pre deti, ktoré sa učili cudzí jazyk, sa mohla zriadiť samostatná trieda s počtom 12 detí. V tejto triede pracovali učitelia, ktorí spĺňali podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov. **Individuálnu logopedickú činnosť zabezpečoval** v materskej škole **logopéd**, ktorý bol kmeňovým **zamestnancom zariadenia poradenstva a prevencie**.

V materskej škole sa mohla v súlade so školským vzdelávacím programom organizovať aj **krúžková činnosť**. Krúžkovú činnosť zabezpečovali kmeňoví učitelia, vo výučbe cudzieho jazyka a aktivít, na ktoré nemali kmeňoví učitelia odbornú spôsobilosť, činnosť zabezpečovali aj **cudzí lektori**. Krúžková činnosť sa organizovala v popoludňajších hodinách a na základe informovaného súhlasu zákonného zástupcu. Materskú školu riadil riaditeľ. Ak mala materská škola štyri a viac tried, bolo v nej možné zriadiť funkciu zástupcu riaditeľa. Ak nebola funkcia zástupcu riaditeľa v materskej škole, ktorá má štyri a viac tried zriadená, riaditeľa zastupoval poverený pedagogický zamestnanec. Na vykonávanie hospodársko-administratívnych prác v materskej škole bolo možné zamestnať samostatného zamestnanca. Rozsah pracovného úväzku mu určil zriaďovateľ.

Riaditeľ vytváral aj podmienky na **ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov** a pravidelnú dochádzku dieťaťa do materskej školy. Pri práci využíval **poradné orgány**: pedagogickú radu a metodické združenie. Vyhláška sa venovala aj bezpečnosti a ochrane zdravia detí. Za vytvorenie bezpečných a hygienických podmienok na predprimárne vzdelávanie zodpovedal riaditeľ. Za bezpečnosť a ochranu zdravia dieťaťa zodpovedali pedagogickí zamestnanci materskej školy od prevzatia dieťaťa až po jeho odovzdanie zákonnému zástupcovi alebo ním splnomocnenej osobe. V triede s poldennou výchovou a vzdelávaním zabezpečoval predprimárne vzdelávanie jeden učiteľ. V triede s celodennou výchovou a vzdelávaním zabezpečovali predprimárne vzdelávanie striedavo na zmeny dvaja učitelia. V triede s týždennou a nepretržitou výchovou a vzdelávaním pôsobili striedavo na zmeny štyria učitelia.

V triede s celodennou výchovou a vzdelávaním s deťmi mladšími ako tri roky, ktorých bolo viac ako desať, pracovali striedavo traja učitelia, pri obliekaní a sebaobslužke detí pomáhal aj nepedagogický zamestnanec. Na vychádzke nemohol mať pedagogický zamestnanec viac ako 21 detí od štyroch do piatich rokov alebo 22 detí starších ako päť rokov. Pri vyššom počte detí alebo pri činnostiach, ktoré si vyžadovali zvýšený dozor, riaditeľ zabezpečil ďalšieho zamestnanca materskej školy, ktorý pod vedením učiteľa dbal na bezpečnosť detí.

V materskej škole pri zdravotníckom zariadení zodpovedal za bezpečnosť detí pedagogický zamestnanec a zdravotnícky zamestnanec. S triedou s deťmi mladšími ako tri roky, s deťmi vo veku od troch do štyroch rokov a s deťmi so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňovala vychádzka detí

vždy za prítomnosti dvoch zamestnancov. Za bezpečnosť detí počas krúžkovej činnosti zodpovedal učiteľ. Ak krúžkovú činnosť vykonával so súhlasom zákonných zástupcov lektor, za bezpečnosť detí zodpovedá lektor. Pri činnostiach, ktoré sa vykonávali ako súčasť výchovno-vzdelávacej činnosti materskej školy a ktoré si vyžadovali zvýšený dozor, riaditeľ zabezpečil počet pedagogických zamestnancov určený v tejto vyhláške na plavecký výcvik, lyžiarsky výcvik, saunovanie, školu v prírode, na výlety a a exkurzie.

Pedagogický zamestnanec mohol odmietnuť prevzatie dieťaťa, ak zistil, že jeho **zdravotný stav** nie je vhodný na prijatie do materskej školy. Ak dieťa v materskej škole počas dňa ochorelo, pedagogický zamestnanec zabezpečil jeho izoláciu od ostatných detí, dozor ním poverenou osobou z radov zamestnancov školy a informoval zákonného zástupcu dieťaťa.

Na prevzatie svojho dieťaťa z materskej školy mohol zákonný zástupca písomne splnomocniť svoje dieťa staršie ako desať rokov alebo inú pedagogickým zamestnancom známu osobu.

Výlet alebo exkurzia sa organizovala na základe plánu práce materskej školy najviac na jeden deň s prihliadnutím na **bezpečnostné, hygienické a fyziologické potreby detí** a so zabezpečením teplého obeda pre deti. Pred uskutočnením výletu alebo exkurzie pedagogický zamestnanec poverený riaditeľom organizačne zabezpečil prípravu a priebeh výletu alebo exkurzie vrátane poučenia zúčastnených osôb a detí o bezpečnosti a ochrane zdravia. O tom vyhotovil písomný záznam, ktorý potvrdili všetky dospelé zúčastnené osoby svojím podpisom. Na výlet a exkurziu s deťmi predškolského veku bolo možné použiť aj verejnú dopravu.

Riaditeľ školy určil pre každú triedu v materskej škole triedneho učiteľa. **Triedny učiteľ** zodpovedal za úplnosť a správnosť pedagogickej dokumentácie a ďalšej dokumentácie týkajúcej sa detí alebo triedy; spolupracoval so zákonným zástupcom, ostatnými pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami. Zákonným zástupcom poskytoval triedny učiteľ **pedagogické poradenstvo**. Triedny učiteľ utváral podmienky pre dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v spolupráci so zákonným zástupcom dieťaťa, ostatnými zamestnancami materskej školy, všeobecným lekárom pre deti a dorast a s príslušným školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

Povinnou pedagogickou dokumentáciou bola v materskej škole **triedna kniha a osobný spis dieťaťa**. Viedli sa na schválených tlačivách. **Pedagogická dokumentácia** sa vyplňala tak, aby ju nebolo možné meniť. V pedagogickej dokumentácii a v ďalšej dokumentácii bolo možné zrejmé chyby opraviť s uvedením dátumu opravy a podpisom osoby, ktorá opravu urobila. Na osvedčení o absolvovaní predprimárneho vzdelávania nebolo možné robiť opravy. Ďalšiu dokumentáciu materskej školy tvorili zápisnice z rokovania pedagogických rád a iných porád, metodických združení, správy z kontrolnej činnosti štátnej školskej inšpekcie, ročný plán vnútornej kontroly školy, prehľad o usporiadaní denných činností v materskej škole (denný poriadok), hodnotenia detí a zamestnancov materskej školy, evidencia pracovného času zamestnancov podľa osobitného zákona, evidencia úrazov detí a úrazov zamestnancov, prehľad o rozsahu vyučovacej činnosti a odbornej spôsobilosti pedagogických zamestnancov, plán ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov, dokumentácia spojená s organizovaním výletov, exkurzií, výcvikov, saunovania a iných aktivít, evidencia pošty, rokovací poriadok pedagogickej rady, pracovný poriadok zamestnancov, evidencia inventára, registratúrny poriadok.

Zákon 273/2021 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) zaviedol nové vymedzenia pravidiel: „*osobitný spôsob plnenia školskej dochádzky a povinného predprimárneho vzdelávania*“ a „*formy osobitného spôsobu plnenia školskej dochádzky a povinného predprimárneho vzdelávania*“ a „*individuálne vzdelávanie*“ (§ 28). Priniesol prechodné ustanovenia k plneniu povinného predprimárneho vzdelávania: „*v lokalitách s nedostatkom priestorových kapacít materských škôl sa povinné predprimárne vzdelávanie môže poskytovať do 31. augusta 2024 aj v iných priestoroch zabezpečených zriaďovateľom, a to len so súhlasom príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva a príslušného orgánu miestnej štátnej správy v školstve. Tieto priestory sa nevedú v sieti škôl a školských zariadení ako elokované pracoviská a povinné predprimárne vzdelávanie v nich poskytuje materská škola určená zriaďovateľom. Podmienka absolvovania*

povinného predprimárneho vzdelávania sa do 31. augusta 2024 považuje za splnenú, ak dieťa, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, navštevuje **zariadenie predprimárneho vzdelávania** podľa osobitného predpisu vedené v registri zariadení predprimárneho vzdelávania. Plnenie povinného predprimárneho vzdelávania v zariadení predprimárneho vzdelávania kontroluje Štátna školská inšpekcia.“ Zákon rieši aj školskú pripravenosť dieťaťa. „Ak dieťa po dovŕšení šiesteho roka veku nedosiahlo školskú spôsobilosť, môže pokračovať v plnení povinného predprimárneho vzdelávania v zariadení predprimárneho vzdelávania na základe písomného súhlasu príslušného zariadenia výchovného poradenstva a prevencie, písomného súhlasu všeobecného lekára pre deti a dorast a s informovaným súhlasom zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia. Ak dieťa ani po pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania nedosiahlo školskú spôsobilosť, začne najneskôr 1. septembra, ktorý nasleduje po dni, v ktorom dieťa dovŕšilo siedmy rok veku, plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole“ (§ 28).

„§ 8a prvý krát zákon vymedzil pojem **spádová materská škola**. „Obec určí všeobecne záväzným nariadením spádovú materskú školu v zriaďovateľskej pôsobnosti obce pre deti s trvalým pobytom v obci, v ktorej plnia povinné predprimárne vzdelávanie. Ak je obec zriaďovateľom viacerých materských škôl, všeobecne záväzným nariadením určí pre každú spádovú materskú školu časť svojho územia. Ak obec nemá zriadenú materskú školu, môže uzavrieť písomnú dohodu s inou obcou o spádovej materskej škole.“ § 9l určil prechodným ustanovením príspevok na výchovu a vzdelávanie „príspevok na výchovu a vzdelávanie sa na deti, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné, poskytuje na roky 2021 až 2024 aj pre zariadenia predprimárneho vzdelávania vedené v registri podľa osobitného predpisu.“ Týmto ustanoveniami bol čiastočne kompenzovaný nedostatok miest v materských školách.

Vyhláška č. 541/2021 Z. z. o materskej škole oproti predchádzajúcej vyhláške zdôraznila, že „výchovno-vzdelávacia činnosť v materskej škole sa organizuje s ohľadom na **individuálne potreby detí a striedanie riadených činností a neriadených činností** podľa denného poriadku. Súčasťou denného poriadku sú:

- a) všetky formy denných činností **podľa štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie**, ak ide o celodennú výchovu a vzdelávanie, alebo
- b) vybrané formy denných činností podľa štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie, ak ide o poldennú výchovu a vzdelávanie.“

Po novom rieši tiež úpravu organizácie a podmienok povinného predprimárneho vzdelávania a individuálneho vzdelávania detí. „Deťom so zdravotným znevýhodnením, pre ktoré nie je predprimárne vzdelávanie povinné, možno poskytovať predprimárne vzdelávanie v rozsahu menej ako štyri hodiny denne. Rozsah výchovy a vzdelávania dieťaťa v materskej škole pri zdravotníckom zariadení sa určuje po dohode s ošetrojúcim lekárom“ (§ 2). „Ak má materská škola štyri a viac tried, zriaďuje sa v nej funkcia zástupcu riaditeľa. **Poradným orgánom riaditeľa**, ktorý prerokúva pedagogicko-organizačné otázky výchovno-vzdelávacej činnosti, je **pedagogická rada**. Členmi pedagogickej rady sú všetci pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci materskej školy. Poradným orgánom riaditeľa, ktorý prerokúva pedagogicko-didaktické otázky výchovno-vzdelávacej činnosti pri tvorbe alebo inovácii školského vzdelávacieho programu a rozvíjaní profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov materskej školy je **metodické združenie**. Metodické združenie možno zriadiť, ak má materská škola najmenej dve triedy. Členmi metodického združenia sú všetci pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci materskej školy. Ak metodické združenie nie je zriadené, poradným orgánom riaditeľa, ktorý prerokúva pedagogicko-didaktické otázky, je **pedagogická rada**“ (§ 3.) **Organizácia výchovno-vzdelávacej činnosti** v každej triede bola riešená ako v predchádzajúcej vyhláške. Nezmenilo sa, že „ak je v triede viac ako desať detí mladších ako tri roky, ich výchovu a vzdelávanie zabezpečujú striedavo na zmeny traja učitelia materskej školy.“ Dieťa od zákonného zástupcu preberá učiteľ materskej školy. **Učiteľ materskej školy** môže odmietnuť prebrať dieťa ak zistí, že nie je zdravotne spôsobilé na pobyt v materskej škole. Ak sa u dieťaťa v materskej škole počas dňa prejavujú príznaky ochorenia, učiteľ materskej školy informuje o tejto skutočnosti zákonného zástupcu

a zabezpečiť izoláciu dieťaťa od ostatných detí a dozor ním povereným zamestnancom materskej školy, ktorý odovzdá dieťa zákonnému zástupcovi alebo ním splnomocnenej plnoletej osobe. Učiteľ materskej školy odovzdáva dieťa len inému učiteľovi materskej školy, inej fyzickej osobe zabezpečujúcej krúžkovú činnosť, zákonnému zástupcovi alebo ním splnomocnenej osobe (§ 4). Za bezpečnosť a ochranu zdravia dieťaťa zodpovedajú pedagogickí zamestnanci materskej školy od prevzatia dieťaťa až po jeho odovzdanie zákonnému zástupcovi alebo ním splnomocnenej osobe. Počas pobytu vonku, ktorého súčasťou môže byť aj vychádzka, zodpovedá a) jeden učiteľ materskej školy a podľa potreby aj ďalší zamestnanec materskej školy za najviac 21 detí triedy pre deti vo veku dva roky až šesť rokov, 21 detí triedy pre deti vo veku štyri roky až päť rokov alebo 22 detí triedy pre deti vo veku päť rokov až šesť rokov, jeden učiteľ materskej školy a ďalší zamestnanec materskej školy za triedu pre deti vo veku dva roky až tri roky, vo veku tri roky až štyri roky alebo so zdravotným znevýhodnením bez ohľadu na ich vek. Pri činnostiach, ktoré si vyžadujú **zvýšený dozor**, riaditeľ zabezpečí ďalšieho zamestnanca materskej školy, ktorý spolu s učiteľom materskej školy zodpovedá za bezpečnosť detí. Pri určovaní času a rozsahu zabezpečenia účasti dieťaťa na povinnom predprimárnom vzdelávaní v kmeňovej materskej škole, ktorá je potrebná na posúdenie plnenia obsahu individuálneho vzdelávania dieťaťa sa zohľadňujú individuálne osobitosti dieťaťa. Posúdenie plnenia obsahu individuálneho vzdelávania dieťaťa možno vykonať aj elektronicky (§ 6).

Ak je dieťa prijaté na **adaptačný pobyt**, zákonný zástupca ho privádza do materskej školy na čas dohodnutý s riaditeľom. Ak je adaptácia dieťaťa úspešná, môže dieťa po dohode zákonného zástupcu s riaditeľom pravidelne navštevovať materskú školu v dohodnutom čase. Ak adaptácia dieťaťa, pre ktoré predprimárne vzdelávanie nie je povinné, nie je úspešná, riaditeľ môže rozhodnúť o prerušení dochádzky dieťaťa do materskej školy na vymedzený čas. Ak je dieťa prijaté na **diagnostický pobyt**, počas jeho trvania sa vykonáva diagnostikovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa za účelom rozhodnutia o ďalšej forme vzdelávania dieťaťa v zariadení poradenstva a prevencie. V materskej škole možno v čase po 12.00 hodine po odpočinku trvajúcim najmenej 30 minút v súlade so školským vzdelávacím programom organizovať krúžkovú činnosť.

Krúžková činnosť sa organizuje s informovaným súhlasom zákonného zástupcu. Krúžkovú činnosť zabezpečujú učители materskej školy, ktorí zároveň zodpovedajú za bezpečnosť a ochranu zdravia detí. Krúžkovú činnosť môže zabezpečovať aj iná fyzická osoba podľa podmienok určených v školskom poriadku materskej školy, ktorá zároveň zodpovedá za bezpečnosť a ochranu zdravia detí.

Výlet alebo exkurzia sa organizuje v trvaní najviac jeden deň s prihliadnutím na bezpečnostné, hygienické a fyziologické potreby detí a so zabezpečením teplého obeda pre deti (§ 7).

Tab. 1. Prehľad zásadných ustanovení z legislatívy o výchove a vzdelávaní 2-ročných detí v MŠ (1948 - 2023)

Zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)	Neriešil výchovu a vzdelávanie 2-ročných detí v jasliach a materských školách (ďalej MŠ). MŠ poskytovala deťom od 3 rokov veku do doby, keď začnú dochádzať do národnej školy výchovnú starostlivosť, zdravotnú a sociálnu ochranu v súčinnosti s rodinou (§ 8).
Zákon č. 31/1953 Zb. o školskej sústave a vzdelávaní učiteľov	Neriešil výchovu a vzdelávanie 2-ročných detí v jasliach a MŠ. „MŠ poskytuje deťom vo veku od 3 rokov predškolskú výchovnú starostlivosť, zdravotnú a sociálnu ochranu “ (§ 2).
Zákon č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania Ustanovil jednotnú školskú sústavu.	Predškolská výchova sa začínala podľa tohto zákona aj v jasliach. Spolu s materskými školami mali pomáhať rodine pri všestrannej starostlivosti o deti a umožniť ženám aktívnu účasť vo verejnom živote a na spoločenskej práci, a tak prispievať „ <i>k plnému rozvinutiu a uplatneniu všetkých ich schopností a záujmov</i> “ (§ 3). Jasle sa mali starať v úzkej súčinnosti s rodinou o všestranný rozvoj detí od najútlejšieho veku do troch rokov. „ <i>V súlade s cieľmi vyspelej socialistickej spoločnosti poskytuje sa deťom od najranejšieho veku do šesť rokov výchova i primeraná príprava pre základné vzdelávanie</i> “ (§ 2). Jasle a materské školy sa mohli zriaďovať ako zdravotnícke a výchovné zariadenia v spoločných budovách . Jasle sa mali starať v úzkej súčinnosti s rodinou o všestranný rozvoj detí od najútlejšieho veku do troch rokov.

	Materská škola sa mala zas starať v úzkej súčinnosti s rodinou o všestranný rozvoj detí od troch rokov do času, keď začnú chodiť do základnej deväťročnej školy (§ 3). Jasle a materské školy sa mohli zriaďovať ako zdravotnícke a výchovné zariadenia v spoločných budovách (§ 4).
Vyhláška č. 72/1961 Zb. o zriaďovaní jasí a materských škôl v spoločných budovách	Jasle a materské školy sa mohli zriaďovať podľa miestnych podmienok v spoločných budovách. Výchovnú starostlivosť o deti v týchto zariadeniach mal vykonávať „<i>jeden kolektív odborných pracovníkov na základe jednotného zdravotného a výchovného systému s prihliadnutím na rozvoj jednotlivých detí a aby sa prechod detí z jasí do materskej školy uskutočňoval plynule a bez ťažkostí pre deti a rodičov</i>“ (§ 1). Pre jasľové oddelenia jasí-materských škôl platili predpisy pre samostatné jasle, „<i>najmä pokiaľ ide o poskytovanie zdravotnej starostlivosti, o normy stravovania a vybavenia</i>“ (§ 5). Osobitným predpisom bolo riešené zabezpečovanie jednotného výchovného pôsobenia jasí-materskej školy a rodiny (§ 6). Odbornú zdravotnú starostlivosť v jasliach-materských školách riadil, kontroloval a za túto činnosť miestnemu národnému výboru zodpovedal príslušný ústav národného zdravia, ktorý mal poveriť jedného lekára vykonávaním zdravotnej starostlivosti.
Zákon č. 78/1978 Zb. o školských zariadeniach	Do predškolských zariadení patrili už aj samostatné zariadenia jasle a materská škola a tiež spoločné zariadenie jasle a materská škola a detský útulok. Jasle boli detské výchovné zariadenia s liečebno-preventívnou starostlivosťou. Mali sa starať o zdravý telesný a duševný vývin a o harmonický rozvoj detí spravidla do troch rokov veku (§ 4). Materská škola nadväzovala na výchovu dieťaťa v rodine a v jasliach, všestranne rozvíjala osobnosť dieťaťa spravidla vo veku od troch do šiestich rokov a pripravovala ho na vstup do základnej školy (§ 5).
Vyhláška č. 118/1980 Zb. o materských školách, spoločných zariadeniach jasle a materská škola a detských útulkoch	Jasle a materská škola sa mohli zriaďovať aj ako spoločné zariadenia jasle a materská škola (ďalej len „spoločné zariadenie“) so spoločnou správou. Materská škola sa mohla zriadiť aj pre deti od dvoch rokov veku, ak pre malý počet detí nebolo možné zriadiť v mieste jasle, a ak zákonní zástupcovia prihlásili na pravidelnú dochádzku aspoň dvadsať detí vo veku od dvoch do piatich rokov. Ak sa zvýšil počet detí do troch rokov na šesťnásť, zriadilo sa oddelenie jasí. V tomto prípade sa materská škola zmenila na spoločné zariadenie (§ 3). Spoločné zariadenie sa mohlo zriadiť, ak prihlásili zákonní zástupcovia do materskej školy aspoň dvadsať detí a do jasí najmenej šesťnásť detí. Detský útulok sa mohol zriadiť, ak prihlásili zákonní zástupcovia na pravidelnú dochádzku počas celého roku alebo v sezóne aspoň desať detí vo veku od dvoch do šiestich rokov; u detí od dvoch rokov zákonní zástupcovia predložili potvrdenie obvodného lekára, že dieťa je dostatočne vyspelé a spôsobilé navštevovať detský útulok (§ 4). V miestach, kde neboli zriadené jasle, mohla materská škola prijímať deti vo veku od dvoch rokov. Zákonný zástupca v takomto prípade predložil osvedčenie obvodného detského lekára o tom, že dieťa je dostatočne vyspelé a spôsobilé navštevovať materskú školu. V tejto materskej škole mohlo byť najviac päť detí vo veku od dvoch do troch rokov (§ 5).
Zákon č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach	Predškolské zariadenia zabezpečovali výchovu a vzdelávanie detí v predškolskom veku. Dopĺňali rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť zameranú na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa. Súčasťou predškolskej výchovy bola aj priprava dieťaťa na povinnú školskú dochádzku. Do predškolských zariadení sa prednostne prijímali deti, ktoré dovŕšili päť rokov veku a deti, ktoré mali odloženú povinnú školskú dochádzku. Predškolskými zariadeniami boli materská škola a špeciálna materská škola. Pre deti, ktoré potrebovali špeciálnu starostlivosť, sa zriaďovali v materských školách špeciálne triedy. Do materskej školy sa prijímali a do špeciálnej materskej školy sa zaraďovali deti spravidla od troch do šiestich rokov veku; ak malo zariadenie vhodné podmienky, bolo možné do neho prijať aj dvojročné dieťa (§ 5). Jasle od tohto času prestali byť súčasťou rezortu školstva. Začali patriť pod Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny.

Vyhláška č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach	Ak do materskej školy prihlásili rodičia osem detí mladších ako tri roky , tieto deti sa zaraďovali do samostatnej triedy ; do takejto triedy nebolo možné zaradiť viac ako 20 detí (§ 7). S triedou detí mladších ako tri roky, detí vo veku od troch do štyroch rokov a s triedou postihnutých detí sa uskutočňovala vychádzka len v prítomnosti 2 pracovníkov (§ 11).
Vyhláška č. 81/1997 Z. z. o predškolských zariadeniach , ktorou sa menila a doplnila vyhláška č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach	Ak do materskej školy prihlásili rodičia osem detí mladších ako tri roky, tieto deti sa zaradili do samostatnej triedy. Do takejto triedy nemožno možné zaradiť viac ako 20 detí. Do triedy bolo možné zaradiť medzi zdravé deti najviac päť postihnutých detí, pričom sa po zaradení najvyšší počet detí znížil podľa závažnosti postihnutia o dve až štyri deti (§ 6).
Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)	Najvyšší počet detí v triede materskej školy je 18 pre deti vo veku dva roky až tri roky. Pri určovaní počtu detí v triede sa môže zohľadniť počet detí v triede mladších ako tri roky (§ 28).
Vyhláška č. 308/2008 Z. z. o materskej škole	Do samostatnej triedy s deťmi mladšími ako tri roky mohol riaditeľ zaradiť najmenej päť detí a najviac desať detí. Ak boli v triede deti mladšie ako tri roky a bolo ich viac ako desať, ich výchovu a vzdelávanie zabezpečovali striedavo traja učitelia. V triede s celodennou výchovou a vzdelávaním s deťmi mladšími ako tri roky, ktorých je viac ako desať, pracovali striedavo traja učitelia, pri obliekaní a sebaobsluhy detí pomáhal aj nepedagogický zamestnanec. Na vychádzke nemohol mať pedagogický zamestnanec viac ako 21 detí od štyroch do piatich rokov alebo 22 detí starších ako päť rokov. Pri vyššom počte detí alebo pri činnostiach, ktoré si vyžadovali zvýšený dozor, riaditeľ zabezpečil ďalšieho zamestnanca materskej školy, ktorý pod vedením učiteľa dbal na bezpečnosť detí. V materskej škole pri zdravotníckom zariadení zodpovedal za bezpečnosť detí pedagogický zamestnanec a zdravotnícky zamestnanec . S triedou s deťmi mladšími ako tri roky, s deťmi vo veku od troch do štyroch rokov a s deťmi so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňovala vychádzka detí vždy za prítomnosti dvoch zamestnancov.
Zákon 273/2021 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)	§ 59 bol doplnený odsekom 12, ktorý znie: „ <i>dieťa od dovŕšenia dvoch rokov veku možno prijať na predprimárne vzdelávanie, ak sú v materskej škole vytvorené vhodné kapacitné, personálne, materiálne a iné podmienky.</i> “
Vyhláška č. 541/2021 Z. z. o materskej škole	Ak je v triede viac ako desať detí mladších ako tri roky, ich výchovu a vzdelávanie zabezpečujú striedavo na zmeny traja učitelia materskej školy . Počas pobytu vonku , ktorého súčasťou môže byť aj vychádzka, zodpovedá a) jeden učiteľ materskej školy a podľa potreby aj ďalší zamestnanec materskej školy za najviac 21 detí triedy pre deti vo veku dva roky až šesť rokov, 21 detí triedy pre deti vo veku štyri roky až päť rokov alebo 22 detí triedy pre deti vo veku päť rokov až šesť rokov, jeden učiteľ materskej školy a ďalší zamestnanec materskej školy za triedu pre deti vo veku dva roky až tri roky. Počas pobytu vonku, ktorého súčasťou môže byť aj vychádzka, zodpovedá a) jeden učiteľ materskej školy a podľa potreby aj ďalší zamestnanec materskej školy za najviac 21 detí triedy pre deti vo veku dva roky až šesť rokov, 21 detí triedy pre deti vo veku štyri roky až päť rokov alebo 22 detí triedy pre deti vo veku päť rokov až šesť rokov, jeden učiteľ materskej školy a ďalší zamestnanec materskej školy za triedu pre deti vo veku dva roky až tri roky, vo veku tri roky až štyri roky alebo so zdravotným znevýhodnením bez ohľadu na ich vek.

Zdroj: vlastné spracovanie

Tab. 2. Prehľad zásadných termínov z právnych ustanovení o výchove a vzdelávaní detí v MŠ (2008 - 2023)

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)	Deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, Deti so zdravotným postihnutím, Deti so zdravotným znevýhodnením, Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, Celodenná výchova a vzdelávanie, Individuálne a vekové osobitosti, Individuálne výchovno-vzdelávacie potreby, Individuálny vzdelávací program, Individuálna logopedická starostlivosť, Informovaný súhlas, Integrované dieťa, Logopéd, Pobyt dieťaťa v materskej škole, Poldenná výchova a vzdelávanie, Predprimárne vzdelávanie, Rozvoj osobnosti dieťaťa, Samostatné triedy, Školský vzdelávací program, Špeciálne vzdelávanie potreby, Štátny vzdelávací program, Triedny učiteľ, Zariadenie poradenstva a prevencie, Zákonný zástupca.
Zákon 273/2021 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)	Formy osobitného spôsobu plnenia, Individuálne vzdelávanie, Osobitný spôsob plnenia školskej dochádzky, Spádová materská škola, Povinné predprimárne vzdelávanie, Zariadenie predprimárneho vzdelávania
Vyhláška č. 541/2021 Z. z. o materskej škole	Adaptačný pobyt, Diagnostický pobyt, Exkurzia, Formy denných činností, Individuálne potreby detí, Metodické združenie, Neriadená činnosť, Pedagogická rada, Riadená činnosť, Výlet, Výchovno-vzdelávacia činnosť,

Zdroj: vlastné spracovanie

LEGISLATÍVNE USTANOVENIA O PODPORNÝCH OPATRENIACH (2023)

Zákon č. 182/2023 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony prvý krát vymedzil v § 145a pojem podporné opatrenia. Podporným opatrením je opatrenie poskytované školou alebo školským zariadením potrebné na to, aby sa dieťa mohlo plnohodnotne zapájať do výchovy a vzdelávania a rozvíjať svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. **Podpornými opatreniami v materských školách sú:**

- „poskytovanie výchovy a vzdelávania na základe úpravy cieľov, metód, foriem a prístupov vo výchove a vzdelávaní a na základe úpravy obsahu výchovy a vzdelávania hodnotenie výsledkov dosiahnutých deťmi vo výchove a vzdelávaní;
- zabezpečenie činností na rozvoj pohybovej schopnosti, zmyslového vnímania, komunikačnej schopnosti, kognitívnej schopnosti, sociálno-komunikačných zručností, emocionality a sebaobsluhy;
- činnosť na podporu dosahovania školskej spôsobilosti;
- zabezpečenie poskytovania kurzu vyučovacieho jazyka školy alebo inej podpory pri osvojovaní si vyučovacieho jazyka školy;
- zabezpečenie doučovania alebo cieleného učenia na dosiahnutie najvyššieho individuálneho kognitívneho potenciálu dieťaťa;
- skvalitnenie podmienok výchovy a vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia;
- zabezpečenie osobitných foriem komunikácie dieťaťa so zdravotným postihnutím so školou;
- činnosť na podporu sociálneho zaradenia;
- zabezpečenie pôsobenia pedagogického asistenta v triede;
- poskytovanie zdravotnej starostlivosti;
- zabezpečenie sebaobslužných úkonov podľa osobitného predpisu v čase výchovno-vzdelávacieho procesu;
- poskytnutie špeciálnych edukačných publikácií a kompenzačných pomôcok;
- zabezpečenie úpravy priestorov školy určených na podporu vnímania a nadobúdanie zručností;

- *odstraňovanie fyzických bariér v priestoroch školy a organizačných bariér pri výchove a vzdelávaní;*
- *zabezpečenie diétného stravovania;*
- *krízová intervencia“.*

Ministerstvo školstva vedie a zverejňuje na ním určenom webovom sídle **katalóg podporných opatrení**. Podľa § 145b predmetného zákona podporné opatrenie sa poskytuje na základe vyjadrenia pedagogického zamestnanca v kategórii učiteľ alebo školský špeciálny pedagóg, vyjadrenia odborného zamestnanca školy alebo vyjadrenia zariadenia poradenstva a prevencie. O vyjadrenie na účel poskytnutia podporného opatrenia môže riaditeľa školy požiadať zákonný zástupca dieťaťa alebo zástupca zariadenia alebo pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec. Ak ide o dieťa, o vyjadrenie zariadenia poradenstva a prevencie na účel poskytnutia podporného opatrenia možno požiadať len s informovaným súhlasom jeho zákonného zástupcu. Škola zabezpečí poskytnutie podporného opatrenia, ak má podľa písomného vyjadrenia riaditeľa školy na jeho poskytnutie v navrhovanom rozsahu personálne, priestorové, materiálno-technické a finančné podmienky. Poskytnuté podporné opatrenie možno prehodnotiť z hľadiska naplňania jeho účelu.

SÚČASNÉ LEGISLATÍVNE USTANOVENIA O PORADENSTVE PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ DETÍ V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH

Novelizovanie školského zákona (2008) a začiatok platnosti vyhlášky č. 24/2022 Z. z. priniesli zmeny v systéme poradenstva a prevencie v školstve. Zasiahli aj povinnosti pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v materských školách a centrách poradenstva a prevencie v poradenstve.

Povinnosti a činnosti v poradenstve

Podľa zákona č. 138/2019 Z. z. (§ 4) **povinnosťou pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov** v školskom systéme je:

- *„poskytovať dieťaťu, žiakovi a zákonnému zástupcovi poradenstvo a odbornú pomoc spojenú s výchovou a vzdelávaním,*
- *pravidelne informovať dieťa, žiaka a zákonného zástupcu o priebehu a výsledkoch výchovy a vzdelávania.“*

Pracovnou činnosťou pedagogického zamestnanca podľa toho istého zákona (§ 6) je *„poradenstvo pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom v organizácii zriadenej ministerstvom školstva, organizácii zriadenej iným ústredným orgánom štátnej správy na plnenie úloh v oblasti profesijného rozvoja pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov alebo v katolíckom pedagogickom a katechetickom centre a spolupráca so školami, školskými zariadeniami a zariadeniami sociálnej pomoci pri profesijnom rozvoji.“* Znamená to, že pedagogický zamestnanec má poskytovať poradenstvo osobám zainteresovaným priamo do výchovno-vzdelávacieho procesu, ktorý organizuje a riadi, aj kolegom a širšej odbornej verejnosti v školstve v rámci profesijného rozvoja.

Systém poradenstva a prevencie

„Systém poradenstva a prevencie tvoria zariadenia poradenstva a prevencie a v školách pedagogickí zamestnanci, školský podporný tím alebo odborní zamestnanci školy“ (zákon č. 245/2008 Z. z., § 130).

Systém poradenstva a prevencie tvoria:

- *centrá poradenstva a prevencie*
- *a v školách pedagogickí zamestnanci, školský podporný tím alebo odborní zamestnanci školy.*

Centrá poradenstva a prevencie sú:

- *centrum poradenstva a prevencie*
- *a špecializované centrum poradenstva a prevencie (§ 130).*

Odborné činnosti v podporných úrovniach

Odborná činnosť v zariadeniach poradenstva a prevencie sa uskutočňuje v súlade s výkonovými a obsahovými štandardmi výchovného poradenstva **podpornými úrovňami 1. až 5. stupňa**.

- **Činnosti podpornej úrovne 1. stupňa** vykonáva pedagogický zamestnanec, odborný zamestnanec školy a školský podporný tím. Činnosti zahŕňajú pedagogickú diagnostiku, pedagogickú intervenciu, rozvoj inkluzívneho vzdelávania a prevenciu.
- **Činnosti podpornej úrovne 2. stupňa** vykonáva školský špeciálny pedagóg a odborný zamestnanec školy v spolupráci s centrom poradenstva a prevencie. Činnosti zahŕňajú orientačnú diagnostiku, prevenciu, poradenstvo, intervenciu, reedukáciu a metodickú podporu a poradenstvo pedagogickým zamestnancom, odborným zamestnancom a zákonným zástupcom alebo zástupcom zariadenia.
- **Činnosti podpornej úrovne 3. stupňa** vykonáva odborný zamestnanec centra poradenstva a prevencie. Tieto činnosti integrujú základnú, čiastkovú alebo komplexnú diagnostiku, prevenciu, intervenciu, terapiu, rehabilitáciu a reedukáciu, metodickú a supervíznu činnosť pre školský podporný tím, pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a zákonných zástupcov.
- **Činnosti podpornej úrovne 4. stupňa** vykonáva odborný zamestnanec centra poradenstva a prevencie, nadväzujú na činnosti podpornej úrovne tretieho stupňa a dopĺňajú komplexnú multidisciplinárnu starostlivosť v rámci centra poradenstva a prevencie. Činnosti tejto podpornej úrovne zahŕňajú špecializované odborné činnosti, poradenstvo, prevenciu, špecializovanú, komplexnú a diferenciálnu diagnostiku, terapiu, rehabilitáciu a reedukáciu, zabezpečovanie kompenzačných, reedukačných a špeciálnych edukačných pomôcok metodickú činnosť a supervíznu činnosť pre školský podporný tím, pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a zákonných zástupcov.
- **Činnosti podpornej úrovne 5. stupňa** vykonáva odborný zamestnanec špecializovaného centra poradenstva a prevencie. Činnosti tejto podpornej úrovne zahŕňajú špecializované odborné činnosti, poradenstvo, prevenciu, komplexnú diagnostiku a vysokošpecializovanú diferenciálnu diagnostiku, terapiu, rehabilitáciu, odborné činnosti vo vzťahu k deťom do piateho roku veku, zabezpečovanie kompenzačných, reedukačných a špeciálnych edukačných pomôcok metodickú činnosť a supervíznu činnosť pre školský podporný tím, pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a zákonných zástupcov alebo zástupcov zariadenia (zákon č. 245/2008 Z. z., § 131).

„Centrum poradenstva a prevencie poskytuje činnosti podpornej úrovne 3. stupňa a 4. stupňa deťom a žiakom najmä v oblasti ich osobnostného, vzdelávacieho a kariérového rozvoja. Špecializované centrum poradenstva a prevencie poskytuje činnosti podpornej úrovne piateho stupňa najmä deťom so zdravotným postihnutím a žiakom so zdravotným postihnutím“ (zákon č. 245/2008 Z. z., § 132).

Odborné činnosti sú v týchto zariadeniach poskytované:

- deťom od narodenia,
- zákonným zástupcom,
- členom školských podporných tímov, tzn. pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom škôl a školských zariadení.

Centrum poradenstva a prevencie nemôže odmietnuť vykonanie odbornej činnosti, ak ide o dieťa, zákonného zástupcu dieťaťa, zástupcu zariadenia, ktorí majú trvalý pobyt alebo prechodný pobyt na území kraja, v ktorom má centrum poradenstva a prevencie sídlo.

Špecializované centrum poradenstva a prevencie vykonáva odbornú činnosť na celom území Slovenskej republiky. Vykonáva metodickú činnosť a supervíznu činnosť v oblasti svojej špecializácie aj vo vzťahu k centráam poradenstva a prevencie (vyhláška č. 24/2022 Z. z., § 2).

Žiadosť o odborné služby a informovaný súhlas

O služby v centrách poradenstva a prevencie môže požiadať zákonný zástupca neplnoletého dieťaťa, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, riaditeľ školy, ktorú dieťa navštevuje, alebo ním poverený pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec. **Žiadosť musí obsahovať** osobné údaje dieťaťa (meno, priezvisko, dátum narodenia, adresa trvalého pobytu a adresa miesta, kde sa dieťa obvykle zdržiava, ak sa nezdržiava na adrese trvalého pobytu. Ak ide o neplnoleté dieťa, žiadosť obsahuje aj osobné údaje zákonného zástupcu alebo poručníka v rozsahu meno, priezvisko a adresa trvalého pobytu. Prílohou k žiadosti na vykonanie odbornej činnosti v špecializovanom centre poradenstva a prevencie je odporúčanie centra poradenstva a prevencie, odporúčanie všeobecného lekára pre deti a dorast alebo odporúčanie lekára so špecializáciou v odbore podľa osobitného predpisu (vyhláška 24/2022 Z. z., § 2).

Odborná činnosť sa pre dieťa vykonáva na základe vopred daného informovaného súhlasu zákonného zástupcu, ak ide o neplnoleté dieťa, ktorý obsahuje v zrozumiteľnej forme informácie o odbornej činnosti, právach a povinnostiach dieťaťa a zákonného zástupcu súvisiacich s odbornou činnosťou. Informovaný súhlas sa nevyžaduje, ak sa odborná činnosť vykonáva v rozsahu prevencie alebo krízovej intervencie v škole alebo v školskom zariadení, na základe rozhodnutia súdu alebo na základe osobitného predpisu (vyhláška 24/2022 Z. z., § 2).

Odborná činnosť sa na základe žiadosti má začať vykonávať do 30 dní odo dňa doručenia žiadosti, a to prvým rozhovorom so žiadateľom; ak je to nevyhnutné na zabezpečenie starostlivosti o dieťa a táto skutočnosť je odôvodnená, začne sa vykonávať bezodkladne po doručení žiadosti. Ak zariadenie poradenstva a prevencie nedokáže vykonať odbornú činnosť o tejto skutočnosti do piatich pracovných dní oboznámi žiadateľa a regionálny úrad školskej správy. „*Odborná činnosť sa vykonáva ambulantnou formou alebo terénnou formou. Odborná činnosť sa vykonáva terénnou formou najmä v rodine, škole alebo v školskom zariadení. Odborná činnosť v špecializovanom centre poradenstva a prevencie sa môže vykonávať aj formou pobytu v špecializovanom centre poradenstva a prevencie, ktorý trvá najviac päť pracovných dní; ak je na to závažný dôvod, najviac desať pracovných dní.*“ Ak sú výsledkom vykonanej odbornej činnosti **odporúčania v správe z psychologického vyšetrenia alebo zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia**, vykonaného zariadením poradenstva a prevencie zameraného na zistenie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb alebo v písomnom vyjadrení, ktoré sú určené pre školu alebo pre školské zariadenie, podľa potreby sa k nim vykoná konzultácia s príslušnou školou alebo s príslušným školským zariadením (vyhláška 24/2022 Z. z., § 2). Uvedené legislatívne opatrenia majú prispieť k efektívnemu fungovaniu poradenských zariadení, skvalitniť a sprístupniť ich služby pre deti, zákonných zástupcov, pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení.

PROGRAMY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ V JASLIACH A MATERSKÝCH ŠKOLÁCH NA SLOVENSKU

Programy predškolskej výchovy v detských opatrovniach a prvých materských školách na Slovensku

Vznik prvých detských opatrovní v Európe podnietil rozvoj priemyslu, zvyšujúca sa zamestnanosť žien a filantropické hnutie. Prvé detské opatrovne na Slovensku založila Terézia Brunswicková v Banskej Bystrici (1829), Bratislave (1830) a Trnave (1832). Osnovy a programy výchovnej práce v tom čase neboli vydávané na štátnej úrovni. Tvorili ho učitelia opatrovní. Výchovný program prvých detských opatrovní vznikol po vzore programov detských inštitúcií v iných krajinách Európy. Viaceré učebné predmety tohto programu boli prebraté z anglického rozvrhu hodín *Rules and Regulations*, napríklad

čítanie, počítanie, prírodopis, náuka o zdraví, náuka o ľuďoch a veciach, náuka o mierach a váhach a iné. Zmeny vo výchovných programoch detských opatrovní na našom území zaviedol Anton Rehlingen, učiteľ v opatrovni v Trnave. Obsah výchovy detí v nej zostavil podľa obsahu výchovy v opatrovniach v Pešti a Budíne. Zameral sa na všestranné rozvíjanie detí v súlade s požiadavkami prirodzenej výchovy v chápaní Rousseaua, Pestalozziho a Diesterwega. Podľa Rehlingena nemalo byť hlavnou úlohou opatrovne vyučovanie, ale mravná výchova. Odmietal preťažovanie detí množstvom poznatkov. Deti mali mať dostatok pohybu na čerstvom vzduchu, mali spievať, esteticky a jazykovo sa rozvíjať (Mišurcová – Čapková a Mátej, 1987). Koncepcia osnov v prvých detských opatrovniach na Slovensku mala potlačiť prílišnú intelektuálnosť obsahu a učenia detí. „*Vedomosti, poznatky a zručnosť sú vecami vedľajšími, sú iba prostriedkom; mravná výchova je vecou hlavnou. Výchova – to sú návyky na pokoj, umiernenosť, zmysel pre poriadok, čistotu, poslušnosť, činnosť, priazeň a lásku. Mladý človek sa má zaradiť do života, teda má sa stať človekom*“. Už v tomto období sa zdôrazňovalo učenie hrou takého obsahu, ktorý deti potrebujú, je pre nich užitočný nielen v škole, ale aj v živote. „*Tieto malé deti tak vyučujú, že ani nevedia, že sa učili, a celý deň tak trávia, že sa len hrali...Vo všeobecnosti sa vyučovanie len do takej miery rozvíja, do akej to pripúšťajú vekové osobitosti so zreteľom na duševné a telesné schopnosti detí a ich rozvoj*“ (Mikleš, 1970; podľa Trubíniová, 2009, s. 41). Voľnosť výchovných prístupov a rôznorodosť výchovných programov v detských opatrovniach neskôr obmedzili ustanovenia v štátnych školských dokumentoch.

Štátne riešenie postavenia predškolských inštitúcií začalo od roku 1872. Práve v tomto roku bol vydaný ministerský výnos č. 4711. Podľa školského zákona (1869) diferencoval spoločenskú funkciu opatrovní, jaslí a materských škôl. Úlohou opatrovní a jaslí bolo starať sa o deti. Materské školy boli výchovné inštitúcie. Ich úlohou bolo podporovať rodinnú výchovu. Mali prispievať k telesnému, zmyslovému a duševnému vývinu detí a pripraviť ich na školské vyučovanie. V dôvodovej správe výnosu bolo napísané, že materská škola je určená nielen deťom zo zámožných rodín. Bezplatne mala byť prístupná všetkým deťom. Čo sa týkalo výchovných osnov, mali byť spoločné pre opatrovne aj materské školy. V ustanoveniach výnosu bolo odporúčané, aby sa opatrovne zmenili na materské školy. Ministerský výnos obsahoval ustanovenie o odstránení vyučovania čítania, písania a počtov z materských škôl. Namísto nich sa mali používať obsah a prostriedky výchovy primerané detskému veku (Mišurcová – Čapková a Mátej, 1987). Od tohto času sa z materských škôl začalo vytrácať vyučovanie trívia. V materských školách deti mohli viac telesne a pracovne činiť.

Obsah výchovy detí v materských školách na území Slovenska ovplyvnilo ustanovenie uhorského zákona čl. XV. z roku 1891. Platilo až do roku 1939, teda aj v 1. československej republike. Podľa neho bola zavedená povinná školská dochádzka detí od 3 do 6 rokov veku, ak „*rodina nevie zabezpečiť potrebnú výchovu detí doma*“. Obce vtedy zriaďovali materské školy a organizovali celoročné alebo letné tábory pre deti. Obsah výchovy v nich tvorilo modlenie, spev, telesné cvičenia a menšie práce. Deti boli vedené k názornému poznávaniu, zmyslu pre čistotu, poriadok, disciplínu a cibreniu reči (Kasáčová, 2001). Negatívom bolo, že ustanovením sa v školách zaviedla maďarská patriotická výchova a vyučovanie v maďarskom jazyku. Išlo o „*nariadené*“ pomaďarčovanie slovenských detí. Toto zosilnelo na prelome 19. a 20. storočia a trvalo až do roku 1918.

V období prvej Československej republiky (1918 – 1938), v socialistickej pedagogickej literatúre nazývaná ako buržoázna republika ešte neexistoval všeobecne platný obsah výchovnej práce pre materské školy. Zásadnou zmenou bolo vyučovanie „*v domácich rečiach*“. Umožnil to zákon č. 64/1918 Zb. z., § 3 z 10. decembra 1918. V českom i slovenskom jazyku vznikali rôzne pracovné programy, osnovy a plány výchovy pre opatrovne a materské školy. Platila pluralita výchovných systémov. Osnovy boli rámcové, stručné, výber učiva iba odporúčali. Umožňovali rozmanitosť detských činností. V súlade s názormi voľnej výchovy sa mali podriaďovať záujmom detí ktorému sa činnosti v materskej škole podriaďovali (Mišurcová – Čapková a Mátej, 1987). Podhájecká (2009) zistila, že programy detských opatrovní a plány výchovy učiteľky pripravovali precízne na celý rok. Rozdeľovali ich na jednotlivé

mesiace a týždne. Postupne sa v osnovách objavovala myšlienka vedúcej úlohy učiteľky a z nej vyplývajúca požiadavka cieľavedomosti a sústavnosti výchovy. Táto myšlienka sa naplno uplatnila v nadväzujúcej predškolskej výchove v socialistických materských školách.

V období Slovenského štátu (1939 - 1945) vo vojnovom období boli zmeny v školstve nariadené Slovenskou národnou radou č. 5 zo 6. septembra 1944 o poštátnení školstva. Cieľ predškolskej výchovy, organizačné opatrenia, požiadavky na výchovu, prostredie, hračky, stravovanie, metodické pokyny na výchovnú prácu i vedenie administratívy určoval výnos povereníctva školstva a osvetu v Bratislave zo dňa 30. apríla 1946 č. 12000 1946-A-I o dočasnom pracovnom programe pre detské opatrovne. „*Prvou nezáväznou smernicou bol Dočasný pracovný program pre detské opatrovne* (1946). *Detské opatrovne a materské školy patrili do školskej sústavy, ich správu zabezpečovalo Ministerstvo sociálnej starostlivosti*“ (Pajdlhauserová, 2009, s. 66). Dočasný program pre detské opatrovne (1946) znamenal pre slovenskú predškolskú pedagogiku prvý krok k všeobecnej platnosti jednotného kurikula. Hoci bol ešte nezáväzný, istým spôsobom obmedzil dovtedy existujúcu pluralitu osnov a programov výchovnej práce v materských školách. Univerzálna platnosť jedného štátneho kurikula začala až v nasledujúcom období socialistického školstva.

Programy pre jasle a materské školy (1946 – 1966)

Dočasný pracovný program pre materské školy (1946) bol prvou celoštátnou smernicou pre výchovnú prácu v materských školách. Bol rámcový, určoval obsah zmyslovej, mravnej spoločenskej a telesnej výchovy detí. Jeho súčasťou bol obsah prvouky, slovného a výtvarného prejavu detí a tiež sociálna starostlivosť o deti. Nadväzujúci **pracovný program materskej školy (1948)** priniesol nové, socialistické chápanie výchovy detí. Určil ako cieľ výchovu socialistického človeka a formuloval úlohy materskej školy. Tým vytvoril základ pre sústavnú a cieľavedomú výchovno-vzdelávaciu prácu. Jednotné osnovy pre všetky deti zabezpečovali výchovu v materinskom jazyku. Tento výchovný princíp platil nielen pre deti českej a slovenskej národnosti, ale aj deti maďarskej, poľskej a ukrajinskej národnosti. V roku **1953** boli vydané **Dočasné osnovy pre materské školy**. Po preverení a úpravách boli do praxe zavedené ako **Osnovy pre materské školy v roku 1955**. Výchovno-vzdelávacie požiadavky v nich uvedené mala učiteľka splniť. Boli záväznou smernicou pre výchovnú prácu v celom štáte. „*Osnovy vytyčovali výchovné úlohy, určovali obsah a rozsah vedomostí, zručností a návykov, ktoré si deti jednotlivých vekových skupín mali osvojiť a taktiež naznačovali metodický postup učiteľkinej práce. Novým výchovným prostriedkom sa stalo zamestnanie ako forma predškolského vyučovania*“ (Mišurcová – Čapková a Mátej, 1987, s. 84).

Tab. 3. Ciele a zložky predškolskej výchovy detí a úlohy materských škôl v kurikulách (1948 – 1966)

Súčasť	Pracovný program materskej školy (1948)	Prechodné učebné osnovy pre materské školy (1953)	Osnovy výchovnej práce pre materské školy (1960)	Program výchovnej práce v jasliach a v materskej škole (1966)
Ciele výchovy	„Podporovať zdravý telesný vývoj detí, chrániť ich pred škodlivými vplyvmi okolia a poskytovať im zdravé a výchovne priaznivé prostredie. Napomáhať rozvoj zmyslového vnímania, rozširovať a prehĺbovať detské	„Uskutočniť cieľ, ktorý v našom ľudovo demokratickom štáte znamená dobre plniť úlohy vo všetkých zložkách výchovy. Rozvíjať a zdokonaľovať reč detí. Rozvíjať rozumové schopnosti.	„Vychovávať deti pre budovanie komunistickej spoločnosti, v ktorej budú žiť a pracovať. Vytvárať základy všestranného rozvoja dieťaťa, t. j. starať sa o harmonický rozvoj telesných a duševných síl detí,	„V súlade s cieľmi vyspelej socialistickej spoločnosti poskytnúť deťom od najranejšieho veku do šiest rokov v predškolských zariadeniach výchovu a primeranú prípravu na základné vzdelanie.

	<i>skúsenosti, rozvíjať reč a cvičiť obratnosť.</i> <i>Utvárať mravný základ dieťaťa, zvykať ho kázní a viesť ho k tomu, aby si osvojovalo správne návyky.</i> <i>Pomáhať deťom začleňovať sa do detskej spoločnosti a osvojovať si prirodzený pomer k dospelým v duchu morálky ľudovodemokratickej spoločnosti a viesť ho k správne pomeru k okoliu.“</i>	<i>Rozširovať a spresňovať okruh detských predstáv.</i> <i>Dať základ rozvoju povahových čŕt, ktoré charakterizujú človeka socialistického spoločenského poriadku.</i> <i>Vychovávať zmysel pre organizovanosť, disciplinovanosť a kolektívnosť.</i> <i>Vychovávať úctu k rodičom, zdvorilý pomer k dospelým, priateľský vzťah k deťom.</i> <i>Učiť deti vážiť si ľudskú prácu a správne používať veci.</i> <i>Viesť deti k láske k rodine a k vlasti, k nášmu ľudu a jeho hrdinom, k predstaviteľom štátu, k obrancom našej vlasti a k nášmu najväčšiemu priateľovi – Sovietskemu zväzu“.</i>	<i>rozvíjať osobitné schopnosti a záujmy, formovať žiadateľné črty ich charakteru, najmä základy kolektivismu, socialistického vlastenectva a internacionalizmu a vytvárať predpoklady pre budúci vedecký svetonázor“.</i>	<i>Dosiahnutie cieľa predškolskej výchovy predpokladá harmonický vývin telesných a duševných síl každého jednotlivého dieťaťa, jeho osobitných schopností a záujmov, jeho citových vzťahov a postojov a jeho charakterových čŕt a vlastností“.</i>
Okruhy, zložky výchovy	Starostlivosť o zdravie Starostlivosť o zmyslový a rozumový rozvoj detí Estetická výchova Mravná výchova	Telesná výchova Materinský jazyk a rozvíjanie poznania Kreslenie, modelovanie, zostrojovanie Hudobná výchova	Telesná výchova Rozumová výchova Mravná výchova Pracovná výchova Estetická výchova Hudobná výchova Výtvarná výchova	Telesná výchova Rozumová výchova Materinský jazyk Mravná výchova Pracovná výchova Estetická výchova
Členenie podľa veku detí	nie	nie	Nie	Áno 0 – 1 rok, 1 – 2 roky, 2 – 3 roky, 3 – 4 roky, 4 – 5 rokov, 5 – 6 rokov.
Úlohy materskej školy	„Pracovať v úzkej súčinnosti a rodinou a pôsobiť na rodičov, aby rodinná výchova bola v súlade s plánovitou výchovou detského	„Staráť sa o zdravie detí, podporovať ich správny telesný rozvoj. Pravidelnými zdravotnými prehliadkami a zdravotným	„Materská škola plní svoju spoločenskú dôležitú úlohu dvojakým spôsobom: jednak zabezpečuje výchovu a detí predškolského veku na vyššej úrovni, než	„Zariadenia predškolskej výchovy pre deti od narodenia do šiestich rokov dialekticky spájajú vo svojom pôsobení výchovné a sociálne poslanie. Tým

	<i>kolektívu v materskej škole. Staráť sa o bezpečnosť detí, poskytovať im ochrannú starostlivosť a potrebné ošetrovanie spojené so stravovaním. Plnením týchto úloh materská škola umožňuje ženám zúčastniť sa na hospodárskom, kultúrnom a spoločenskom živote".</i>	<i>dozorom bojovať proti chorobám. Vštepovať deťom kultúrno-hygienické návyky, vychovávať ich, aby samostatne a uvedomele plnili základné zdravotné pravidlá a požiadavky. Sústavne rozvíjať pohyby detí pravidelným cvičením a organizáciou primeraných pohybových hier; vychovávať zručnosť a presnosť, zbehosť riadiť svoje pohyby a hospodárne využívať svoje sily".</i>	<i>by to mala bežne uskutočňovať rodina, jednak umožňuje ženám – matkám, aby sa mohli bezprostredne zúčastňovať na hospodárskom, politickom a kultúrnom živote našej spoločnosti. Tým umožňuje zvyšovanie hospodárskej a kultúrnej úrovne rodiny a nepriamo prispieva k skvalitneniu rodinnej výchovy. Materská škola má v organickej jednote s rodinou zabezpečovať čoraz väčšiemu počtu detí radostný život v detskom kolektíve, v ktorom sa rozvíjajú všetky zložky osobnosti".</i>	<i>zabezpečujú vplyv spoločnosti na výchovu dieťaťa a všestrannú starostlivosť o deti zamestnaných matiek. Umožňujú realizovať zásady našej ústavy v otázke rovnoprávnosti ženy a jej všestranného zapojenia do spoločnosti. Predškolské zariadenia podporujú vo výchovnom pôsobení na dieťa vplyv rodiny, jej autoritu a vedú aj rodinu k tomu, aby chápala svoje významné poslanie v živote dieťaťa".</i>
--	--	--	--	---

Zdroj: vlastné spracovanie

Od roku 1966 boli štátne programy výchovy a vzdelávania detí vydávané spoločne pre jasle a materské školy. Ciele a obsah starostlivosti a výchovy detí v týchto predškolských zariadeniach boli nadväzujúce. Platili v Československej socialistickej republike, teda súčasne v českých aj slovenských jasliach a materských školách. V tejto podobe zotrvali počas celého obdobia socialistických materských škôl. **Program výchovnej práce v jasliach a materských školách (1966)** prvýkrát nahradil pojem osnovy pojmom program a zároveň ako prvý obsahoval ciele a obsah výchovy a vzdelávania detí v jasliach od 0-3 rokov veku. Tie boli rozdelené na **vekové skupiny**, pričom pre každú z nich bola opísaná výchovná práca a jej obsah. Bol teda vypracovaný pre výchovu a vzdelávanie detí od 0 do 6 rokov veku. Delil sa na dve časti, a to konkrétne na výchovu v jasliach a materských školách. Výchova 2-ročných detí prislúchala k tretej vekovej skupine, ktorá bola určená pre staršie batolátá (2 – 3 roky). Za výchovne dôležitý sa považoval najmä kontakt zdravotnej sestry s dieťaťom a presadzovanie individuálneho prístupu k deťom, ktorým zaostávala reč. Dbalo sa, aby dieťa mohlo prejsť svoju iniciatívu a postupne sa osamostatňovalo. Posledným programom, ktorý v školstve spájal výchovu a vzdelávanie detí v jasliach a v materských školách bol **Program výchovnej práce v jasliach a materských školách (1987)**.

Programy pre materské školy v období socialistickej predškolskej výchovy

Hodnoty deklarované v socialistickom školstve a legislatíve podmienili ciele a obsah predškolskej výchovy. Obsahovali ich tri, skoro zhodné programy. Mali názov Program výchovnej práce v jasliach a v materských školách. V pedagogickej praxi sa vystriedali v rozmedzí dvanástich rokov (1975, 1978, 1986). Niektoré ich súčasti sú rozčlenené a priblížené v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 4. Ciele a zložky predškolskej výchovy detí a úlohy materských škôl v socialistických kurikulách

<i>Súčasť</i>	Program výchovnej práce v jasliach a materských školách (1975)	Program výchovnej práce v jasliach a materských školách (1978)	Program výchovnej práce v jasliach a materských školách (1986)
Ciele výchovy a vzdelávania	„V súlade s cieľmi vyspelej socialistickej spoločnosti poskytuje sa deťom od najranejšieho veku do šiest rokov v predškolských zariadeniach výchova a primeraná príprava na základné vzdelanie. Dosiahnutie cieľa predškolskej výchovy predpokladá harmonický vývin telesných a duševných síl každého jednotlivého dieťaťa, jeho osobitých schopností a záujmov, jeho citových vzťahov a postojov a jeho charakterových črt a vlastností“ (s. 3).	„Cieľom predškolskej výchovy je zabezpečovať všestranný harmonický rozvoj detí od útleho veku do 6 rokov v súlade s ich vekovými možnosťami a osobitosťami tak, aby deti boli v šiestom roku svojho života schopné úspešne sa začleniť do sústavného vzdelávacieho procesu v základnej škole. Všestranný harmonický rozvoj detí zahŕňa oblasť telesnú, ako i rozumovú, citovú a mravnú, pracovnú a estetickú oblasť. Cieľ predškolskej výchovy je určený spoločenskými potrebami a zámermi. Všestranný harmonický rozvoj detí v socialistickej spoločnosti od útleho veku sa preto uskutočňuje v duchu ideových princípov tejto spoločnosti“ (s. 5).	„Cieľom predškolskej výchovy je zabezpečiť všestranný harmonický rozvoj detí od raného veku do šiestich rokov v súlade s ich vekovými možnosťami a osobitosťami tak, aby v šiestom roku svojho života boli schopné úspešne sa začleniť do sústavného vzdelávacieho procesu v základnej škole. Všestranný harmonický rozvoj detí zahŕňa oblasť telesnú, ako i rozumovú, citovú a mravnú, pracovnú a estetickú. Cieľ predškolskej výchovy je daný potrebami a zámermi spoločnosti; preto sa všestranný harmonický rozvoj detí v socialistickej spoločnosti od útleho veku zabezpečuje v súlade s ideovými princípmi socializmu a v dialektickej závislosti od úloh a podmienok jej budovania a ochrany“ (s. 6).
Zložky výchovy	Telesná výchova Rozumová výchova Materinský jazyk Mravná výchova Pracovná výchova Estetická výchova	Telesná výchova Rozumová výchova (Rozvíjanie poznania, Jazyková výchova, Matematické predstavy) Mravná výchova Pracovná výchova Estetická výchova (Hudobná výchova, Výtvarná výchova, Literárna výchova)	Telesná výchova Rozumová výchova (Rozvíjanie poznania, Jazyková výchova, Rozvíjanie základných matematických predstáv) Mravná výchova Pracovná výchova, Estetická výchova (Hudobná výchova, Výtvarná výchova, Literárna výchova)
Členenie podľa veku detí	Áno 0 – 1 rok (1. veková skupina), 1 – 2 roky (2. veková skup.), 2 – 3 roky (3. veková skup.), 3 – 4 roky (4. veková skup.), 4 – 5 rokov (5. veková skup.), 5 – 6 rokov (6. veková skup.).	Áno 0 – 1 rok, 1 – 2 roky, 2 – 3 roky, 3 – 4 roky, 4 – 5 rokov, 5 – 6 rokov.	Áno 0 – 1 rok, 1 – 2 roky, 2 – 3 roky, 3 – 4 roky, 4 – 5 rokov, 5 – 6 rokov
	„Individuálna práca dospelého s dieťaťom, ktorá sa postupne rozširuje na prácu s niekoľkými deťmi. To je	„Organizačnou formou základného procesu riadeného učenia je zamestnanie. Je to organizovaná a plánovaná	„Zamestnanie ako forma predškolského vyučovania je organizačnou základňou na rozširovanie poznatkov a zručností detí, ale prispieva

Organizačná forma	príležitostné poučovanie dieťaťa vyvolané jeho vlastným záujmom, alebo cieľavedomá snaha dospelého nacvičiť s dieťaťom istú zručnosť, alebo ujasniť mu niektorý jav. Náročnejšia forma učenia sa uplatňuje pri organizovanom, plánovitom styku dospelého s celou skupinou detí. Sústredená, spoločne organizovaná činnosť detí pri takomto učení musí byť predovšetkým časovo vymedzená so zreteľom na vekové možnosti detí. Takáto forma sa nazýva zamestnanie“ (s. 9).	výchovno-vzdelávacia práca so skupinou detí, pre ktorú sa vymedzuje okruh činností a obsah primeraný úrovni detí, s ktorými sa pracuje. Zamestnanie sa realizuje vhodným metodickým postupom a vyžaduje, aby sa všetky deti riadili podľa daných pokynov. Zamestnanie má výchovno-vzdelávací cieľ, konkretizovaný do úlohy zamestnania. Zamestnanie sa končí primerane stručným zhodnotením aktivity detí a výsledkov ich činností (s. 9). V programe boli určené počty zamestnaní aj dĺžka ich trvania v jednotlivých vekových skupinách detí.	aj k utváraní ich charakterov, k mravnej výchove. Pri zamestnaní treba brať ohľad na najdôležitejšie psychické osobitosti detí tohto veku, na ich veľkú emocionálnosť, na konkrétne myslenie, na potrebu hry“ (s. 9).
Úlohy materskej školy	„Výchovné úsilie smeruje k utváraní jednotného systému predškolskej výchovy, v ktorom sa harmonicky spája spoločenská výchova s rodinou výchovou. Úsilie dosahovať cieľ predškolskej výchovy sa premieta do konkrétnych požiadaviek jednotlivých výchovných zložiek (telesná, rozumová, mravná, pracovná a estetická). V nich sú stanovené čiastkové ciele, ktoré sa prenášajú do práce s deťmi v dialektickej jednote a nadväznosti. Úlohy jednotlivých zložiek a čiastkové ciele sú vodidlom pre výchovnú prácu a treba ich chápať vývojove. Nemajú totiž brzdiť, ba ani obmedzovať individuálny vývin dieťaťa. Preto ak deti zvládnu základné požiadavky v jednotlivých vekových skupinách, môžu sa zvyšovať individuálne nároky na dieťa, prípadne sa môžu zaraďovať	„Výchovné poslanie predškolských zariadení zodpovedá špecifike štádia vývinu predškolského dieťaťa i špecifike jeho života v rodine a v predškolskom zariadení. Nemôže sa ani v obsahu, ani v metódach práce s dieťaťom zamieňať so základnou školou. Jasle a materské školy dávajú deťom predškolského veku základné poznatky o javoch najbližšieho prírodného a spoločenského okolia, rozvíjajú ich reč, myslenie, posilňujú záujem o hru, o primeranú prácu a učenie. Majú výrazný podiel na utváraní návykov spoločenské správania a disciplíny, kolektívneho spolužitia, rozvíjajú estetické vnímanie a vkus detí, vedú ich k osvojovaniu elementárnych foriem pracovnej aktivity, samostatnosti a k sústavnej starostlivosti o zdravie a telesnú kultúru. Dôležitou súčasťou ich poslania je viesť deti k pozitívnemu vzťahu k spoločnosti,	Výchovné poslanie predškolských zariadení zodpovedá špecifike štádia vývinu dieťaťa predškolského veku i špecifike jeho života v rodine a v zariadení pre predškolskú výchovu. Jasle a materská škola vedú deti k osvojovaniu si kultúrno-hygienických návykov a k sústavnej starostlivosti o zdravie a telesnú kultúru. Dávajú deťom predškolského veku základy poznatkov o javoch najbližšieho prírodného a spoločenského okolia, formujú v nich základy vedeckého svetonázoru. Rozvíjajú ich reč, myslenie, posilňujú záujem o hru, primeranú prácu a učenie. Výrazne sa zúčastňujú na utváraní ich návykov spoločenského správania, disciplíny a kolektívneho spolužitia. Vedú k osvojovaniu k elementárnych foriem pracovnej aktivity, tvorivosti a samostatnosti. Formujú estetické vnímanie detí a pestujú ich vkus“ (s. 7).

	požiadavky aj z vyššej vekovej skupiny“ (s. 3, 4, 6).	osobám a inštitúciám, ktoré sa starajú o jej ochranu a bezpečnosť, prírode a k ochrane celého životného prostredia“ (s. 6).	
--	---	---	--

Zdroj: vlastné spracovanie

Program výchovnej práce v jasliach a materských školách vydaný v roku 1975 mal 75 strán. Jeho úvodné, koncepcné časti tvorilo len 9 strán. Dominovalo v ňom rozpracovanie obsahu výchovnej práce v jasliach a materských školách. Tento bol rozčlenený podľa zložiek výchovy a obsahu výchovy jednotlivých vekových skupín detí v nich. Obsah výchovnej práce pre každú vekovú skupinu začínal vždy stručným opisom vekových osobitostí detí v oblasti fyzického, emocionálneho, sociálneho a rozumového vývinu.

Program výchovnej práce v jasliach a materských školách (1978) bol podrobnejšie rozpracovaný (203 strán). Bol základnou rámcovou normou predškolskej výchovy detí naplnenou konkrétnym obsahom pre jasle a materské školy. Ako však vidno v tabuľke, v základných hodnotách a východiskách predškolskej výchovy detí sa nelíšil od Programu výchovnej práce v jasliach a materských školách (1975). Program výchovnej práce v jasliach a materských školách z roku 1978 bol málo upravený a vydaný v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve v roku 1986 s totožným názvom. V materských školách bol používaný ešte 10 rokov po nežnej revolúcii v roku 1989, aj keď s dištancovaním sa od ideologických hodnôt socializmu. Po dosiahnutí samostatnosti Slovenskej republiky v roku 1993 platil ešte ďalších 6 rokov, teda až do roku 1999.

Program pre materské školy v začiatkoch demokratickej spoločnosti po roku 1989

Hodnoty demokracie a humanizmu v spoločnosti a zmenená organizácia predškolských zariadení nastolili potrebu nového štátneho kurikula. Jeho obsah mal byť prispôsobený výchove a vzdelávaniu detí vo veku od dvoch do šiestich rokov v materských školách. Začleniť mal nové princípy a podmienky v spoločnosti a školstve. Niektoré z nich sa odrazili vo vyhláske o predškolských zariadeniach. Rozhodnutím Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 197/99-41 v máji 1999 schválený základný pedagogický dokument pre materské školy **Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách**. Začínal teoretickými východiskami inštitucionálnej predškolskej výchovy a vzdelávania v materských školách. Spomínali sa v nich medzinárodné schválené dokumenty, ktoré Slovenská republika prijala a k plneniu ktorých sa zaviazala aj teórie vývinu a výchovy detí predškolského veku. Dôraz bol daný na rozvoj emocionálnej inteligencie, sociability a intelektu detí podľa teórie tvorivo-humanistickej výchovy a systému rozvoja osobnosti dieťaťa známeho pod skratkou KEMSAK. V centre pozornosti učiteľov malo byť dieťa ako subjekt výchovy, jeho individualita a rozvoj. Podľa tohto programu mali učitelia upustiť od svojho dominantného postavenia, pristupovať k dieťaťu rovnocenne a dôstojne. Mali sa zamerať na podporu aktívneho učenia a hrania sa detí, diferencovať a individualizovať ich výchovu a vzdelávanie.

Tab. 5. Ciele a zložky predškolskej výchovy detí a úlohy materských škôl v humanistickom kurikule (1999)

Súčasť	Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999)
Ciele výchovy	Všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa. „Na dosiahnutie tohto cieľa je v pedagogickej praxi potrebné uplatňovať aktivizujúce a interaktívne metódy, prostredníctvom ktorých sa rovnocenne a vyvážené rozvíjajú všetky stránky osobnosti dieťaťa, pričom hlavným prostriedkom rozvoja osobnosti dieťaťa a hlavnou výchovno-vzdelávacou metódou je hra. Vychádza sa z predpokladu, že každé dieťa má aktívny podiel na svojom osobnostnom raste. Ide o určitú schopnosť seba výchovy a sebareflexie, ktorá je vlastná každému zdravo sa vyvíjajúcemu jedincovi. Dieťa sa chápe nielen ako objekt, ale aj subjekt výchovy“ (s. 8 – 9).
Zložky výchovy	Telesná výchova, Pracovná výchova, Prosociálna výchova, Rozumová výchova (Rozvíjanie poznania, Jazyková výchova, Matematické predstavy), Estetická výchova (Hudobná výchova, Výtvarná výchova, Literárna výchova).

Členenie obsahu podľa veku detí	2 – 3 ročné deti, 3 – 4 ročné deti, 4 – 5 ročné deti, 5 – 6 ročné deti.
Organizačné formy predškolského vzdelávania	„Zamestnanie predstavuje formu predškolského vzdelávania a opiera sa na elementárnej úrovni o intencionálne cielavedomé, zámerné učenie sa dieťaťa s uplatňovaním aktivizujúcich a interaktívnych metód. Využíva však aj spontánne učenie. Zamestnanie sa orientuje viac na skupinovú, než na frontálnu formu práce ako aj individuálny prístup s dôrazom na rozvoj individuality dieťaťa. Zvýšená pozornosť sa venuje dômyselnej príprave a organizácii učebného prostredia, príprave a využívaniu učebných pomôcok a iných didaktických prostriedkov, ktoré podnecujú aktivitu detí. Ak sa učiteľka rozhodne vo výchovno-vzdelávacom procese uplatniť zamestnanie, časové trvanie zvažuje na prihliadajúc na vekové osobitosti a individuálne zvláštnosti detí a ich celkovú osobnostnú vybavenosť“ (s. 12). „Didaktické aktivity, ako novšia organizačná forma predškolského vzdelávania sú ekvivalentom organizačnej formy zamestnania. Ide o sled aktivít organizovaných v menších skupinkách detí, teda rozmanité výchovno-vzdelávacie činnosti, ktoré sú priamo i nepriamo motivované učiteľkou. Strieda sa v nich pasívne prijímanie poznatkov s aktívnym učením sa dieťaťa vlastnou aktivitou. V nich sa prelínajú obsahy viacerých výchovných zložiek. Ciele a obsah výchovných zložiek sa môžu spájať do súdržných, logických a zmysluplných obsahových celkov s jednou spoločnou témou. Jednou témou alebo jej variantmi sa môžu deti v rámci didaktických aktivít (s rôznym obsahom) zaoberať niekoľko dní, ba dokonca týždňov či mesiacov“ (s. 13).
Úlohy materskej školy	V programe neboli konkretizované, vychádzalo sa z úloh predškolských zariadení, ktoré boli určené zákonom č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach. V Programe výchova a vzdelávania detí v materských školách (1999) boli v tejto súvislosti vysvetlené teoretické východiská predškolskej výchovy a podobnosť výchovy detí v rodine a materskej škole. „Predškolská výchova v materskej škole sa v mnohom podobá rodinnej výchove. Túto podobnosť ovplyvňujú vývinové špecifiká predškolského veku. Niektoré výchovné princípy v rodine sú v podstate totožné s výchovou v materskej škole. Predškolskú výchovu nemožno zužovať iba na prípravu na školu alebo spájať ju výlučne so zamestnanosťou rodičov či iba zamestnanosťou žien – matiek. právo na kvalitnú inštitucionálnu predškolskú výchovu má dieťa nezávisle od sociálneho postavenia rodiny, v ktorej žije a preto aj nezávisle od zamestnanosti či nezamestnanosti svojich rodičov. Je to aj v záujme naplnenia Deklarácie práv dieťaťa. Vytvorením príležitosti navštevovať materskú školu sa rešpektuje sociálna potreba dieťaťa na spoločenský kontakt s rovesníkmi, ktorá sa objavuje medzi druhým a tretím rokom veku človeka. Napokon, aj výchova je výsostne interaktívnou záležitosťou. Materská škola je pre dieťa dôležitá a nezastupiteľná, najmä z hľadiska sociálneho učenia“.

Zdroj: vlastné spracovanie

Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999) na rozdiel od priorít socialistickej výchovy a vzdelávania uviedol do praxe hodnoty demokracie a humanizmu. Vážnou zmenou bolo, že na výchovu a vzdelávanie v materských školách mali právo všetky deti bez rozdielu, teda aj nezamestnaných matiek, rodičov, a že výchova a vzdelávanie detí v materských školách nemôže byť len prípravou na ďalšie vzdelávanie, ale mala byť aj prípravou na život. Výchova dieťaťa v rodine bola v tomto programe postavená na rovnocennú úroveň výchovy v materskej škole. Učitelia mali s rodičmi spolupracovať a poskytovať im výchovné poradenstvo v roli facilitátorov a konzultantov. Na rozdiel od predchádzajúcich programov v Programe výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999) boli zdôraznené hodnoty rozvíjania individuality a emocionálnej inteligencie detí. Súviselo to aj so zavedením prosociálnej výchovy ako výchovnej zložky. Táto nahradila socialistickú mravnú výchovu. Program zaviedol zmeny aj v didaktike materskej školy. Zamestnanie, ako základná organizačná jednotka vyučovania detí v materskej škole bola doplnená didaktickými aktivitami. Umožňovali diferencovať výučbu podľa potrieb a rozvojových možností detí. Boli prostriedkom humanistických edukačných prístupov k deťom. Obsah výchovy a vzdelávania v Programe výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999) bol záväzný pre materské školy zaradené do siete predškolských zariadení

na Ministerstve školstva Slovenskej republiky. Kresťanská či náboženská výchova sa mohla realizovať len v cirkevných materských školách. Obsah stanovený v programe nebolo možné meniť alebo niečo z neho vypustiť, ak to nebolo schválené ministerstvom školstva Slovenskej republiky. Alternatívy programu aj iné koncepcie výchovy a vzdelávania bolo možné v materských školách len experimentálne overovať so súhlasom tohto ministerstva. V tom čase bola experimentálne overovaná výučba cudzieho jazyka v materskej škole, projekt „Nová alternatíva - tvorivá dramatika“ a metodická príručka Krok za krokom z nadácie Škola dokorán.

Reformované programy pre materské školy na začiatku 21. storočia

Reformovanie školského systému v roku 2008 tiež znamenalo vytvorenie a zavedenie štátnych vzdelávacích programov na všetkých stupňoch vzdelávania. Pre predprimárne vzdelávanie začal platiť Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008). Po necelých siedmich rokoch bol skupinou tvorcov inovovaného štátneho kurikula (2015) prehodnotený a kritizovaný, v roku 2016 bol program vydaný. Niektoré zhody a rozdiely obidvoch programov sú ďalej uvedené.

Tab. 6. Štátne kurikulá v období školskej reformy a nadväzujúcich inovácií v roku 2008 a 2016

Súčasť	Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008, 35 s.)	Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016, 99 s.)
Ciele výchovy a vzdelávania v materskej škole	„Hlavným cieľom predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti. Východiskom je jedinečnosť dieťaťa, aktívne učenie a začleňovanie do skupiny a kolektívu. Ciele predprimárneho vzdelávania: - naplňovať potrebu dieťaťa sociálneho kontaktu s rovesníkmi, - uľahčiť dieťaťu plynulú adaptáciu na zmenené prostredie (na materskú i základnú školu), - podporiť vzťah dieťaťa k poznávaniu a učeniu hrou, - rozvíjať cieľavedome, systematicky a v tvorivej atmosfére osobnosť dieťaťa v psychomotorickej, poznávacej, sociálnej, emocionálnej a morálnej oblasti, - prihliadať na rôzne sociokultúrne a socioekonomické zázemie dieťaťa, - uplatňovať a chrániť práva dieťaťa v spolupráci s rodinou, zriaďovateľom a inými inštitúciami (pri zachovaní etického princípu spolupráce) s rešpektovaním potrieb dieťaťa, - získavať dôveru rodičov v individuálnom výchovnom poradenstve a upriamovať ich pozornosť na pozitívne prejavy v správaní sa svojho dieťaťa a v prípade potreby ich nasmerovať	„Hlavným cieľom výchovy a vzdelávania v materskej škole je dosiahnutie optimálnej kognitívnej, senzomotorickej a sociálno-emocionálnej úrovne ako základu na školské vzdelávanie v základnej škole a na život v spoločnosti. Všeobecné ciele výchovy a vzdelávania v MŠ: - zlepšovať sociálnu aktivitu dieťaťa a naplňovať potrebu sociálneho kontaktu s rovesníkmi a dospelými, - uľahčiť dieťaťu plynulú adaptáciu na zmenené inštitucionálne, školské prostredie, - podporiť vzťah dieťaťa k poznávaniu a učeniu, - podporovať rozvoj individuálnych spôsobilostí dieťaťa, - sprostredkovať základy verejnej kultúry a rozvíjať u dieťaťa dimenzie školskej spôsobilosti, aby sa ľahko adaptovalo na následné primárne vzdelávanie, - umožniť dieťaťu naplňovať život a učenie prostredníctvom hry, priamej skúsenosti a aktívneho bádania, - uplatňovať a chrániť práva dieťaťa v spolupráci s rodinou, zriaďovateľom a ďalšími partnermi s rešpektovaním potrieb dieťaťa a vytvárania podmienok pre blaho všetkých detí, - identifikovať deti so špeciálnymi potrebami a zabezpečiť im všetky podmienky na individuálny rozvoj podľa týchto potrieb, - zabezpečiť spravodlivú dostupnosť a rovnosť vo výchove a vzdelávaní, ako aj dostupnosť poradenských a ďalších služieb pre všetky deti,

	na ďalšie odborné poradenstvo s inými odborníkmi (pediater, logopéd, psychológ atď.)“ (s. 5 -6).	- získavať dôveru rodičov pri realizovaní výchovy a vzdelávania v inštitucionálnom prostredí a pri koordinovanom úsilí o zabezpečovanie blaha a potrieb detí“ (s. 3).
Vzdelávacie oblasti	Dieťa a svet: Perceptuálno-motorická, Kognitívna, Sociálno-emocionálna integrované v tematických okruhoch Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra Vzdelávacie podoblasti: pohybová, zdravotná, matematicko-logická, komunikatívna, estetická, vlastenecká, informačná, umelecko-expresívna, pracovná. Prierezové témy: Osobnostný a sociálny rozvoj, Ochrana zdravia a života, Dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke, Environmentálna, mediálna, Multikultúrna výchova, Výchova k tvorivosti, Rozvoj predčitateľskej gramotnosti a gramotnosti vo všeobecnosti, Informačno-komunikačné technológie.	„Ciele a obsah materskej školy sú v tomto vzdelávacom programe vyjadrené v jednotlivých vzdelávacích oblastiach tak, že sú kompatibilné so základnými požiadavkami na kombináciu vedomostí, zručností a postojov vyjadrenú v koncepte tzv. kľúčových kompetencií v Odporúčaní Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 18. 12. 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie“ (s. 4). Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb.
Rozvoj kompetencií detí	- Komunikatívne kompetencie, - Učebné kompetencie, - Informačné kompetencie, - Kognitívne kompetencie (základy riešenia problémov, základy kritického myslenia, základy tvorivého myslenia), - Osobnostné (intrapersonálne) kompetencie, - Sociálne (interpersonálne) kompetencie, - Psychomotorické kompetencie.	- Komunikačné kompetencie, - Matematické kompetencie a kompetencie v oblasti vedy a techniky, - Digitálne kompetencie, - Kompetencie učiť sa, riešiť problémy, tvorivo a kriticky myslieť, - Sociálne a personálne kompetencie, - Občianske kompetencie, - Pracovné kompetencie.
Organizačná forma predprimárneho vzdelávania	„Predprimárne vzdelávanie (vzdelávanie sa chápe ako organická súčasť výchovy, výchova je širší pojem ako vzdelávanie užší pojem) sa realizuje prostredníctvom organizačnej formy – edukačnej aktivity. Názov edukačná aktivita v sebe zahŕňa vyvážené realizovanie predškolskej výchovy i predškolského vzdelávania. Edukačná aktivita je navodená učiteľom. Je cieľavedomá, systematická, zmysluplná, konkrétna výchovno-vzdelávacia činnosť. Edukačná aktivita je organickou súčasťou denného poriadku. Časové trvanie edukačnej aktivity má rešpektovať potreby dieťaťa a možnú dĺžku udržania pozornosti detí	„Vzdelávacie aktivity sú aktivitami vzťahujúcimi sa na sprostredkovanie plánovaných vzdelávacích obsahov jednotlivých vzdelávacích oblastí. V rámci vzdelávacích aktivít sa vytvára nosný priestor na postupné dosahovanie výkonových štandardov. Vzdelávacie aktivity sa zaraďujú ako samostatná organizačná jednotka alebo môžu byť súčasťou všetkých ostatných denných činností. Sú realizované ako individuálne, skupinové alebo frontálne aktivity detí. Časové trvanie vzdelávacej aktivity musí rešpektovať schopnosti a potreby detí, ich vývinové osobitosti a zákonitosti psychohygieny“ (Štátny vzdelávací program pre materské školy, 2016s. 99).

	<i>vzhľadom na vývinové osobitosti a zásady psychohygieny. Edukačná aktivita nesmie deti preťažovať“ (s. 27 -28).</i>	
Poslanie materských škôl	<i>„Absolvent predprimárneho vzdelávania má poznatky a schopnosti, ktoré majú význam vo vzťahu k propedeutike (základom) kultúrnej, čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti. Absolvent predprimárneho vzdelávania je pripravený na vstup do primárneho vzdelávania v základnej škole a na ďalší život v spoločnosti (s. 7).</i>	<i>„Dieťa je po absolvovaní materskej školy pripravené na vstup do základnej školy. Vzdelávanie v materskej škole smeruje k osvojeniu všeobecného vzdelania a poskytuje základné predpoklady pre všeobecné vzdelávanie na nasledujúcich stupňoch vzdelávania. Predpokladom na vstup do primárneho vzdelávania je dosiahnutie školskej spôsobilosti“ (s. 4).</i>

Zdroj: vlastné spracovanie

Kosová (2015) uskutočnila obsahovú analýzu obidvoch vzdelávacích programov. Kriticky posúdila obsahovú stránku vzdelávacích programov aj proces ich tvorby a zavádzania do praxe. Zistila, že v obidvoch prípadoch existujú problémové miesta. Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008) spojil to, čo je ťažko spojiteľné, holistický rozvoj dieťaťa podľa jeho potrieb a vzdelávanie podľa výkonových a obsahových štandardov. Jedinečnosť a celosť rozvoja dieťaťa boli obmedzené úrovňami výkonov (kompetencií), ktoré malo dieťa dosiahnuť na konci predprimárneho vzdelávania. Podobne vymedzenia vzťahov kompetencií, vzdelávacích oblastí a podoblastí, tematických okruhov a zložiek rozvoja osobnosti detí neboli didakticky korektné. **Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016)** autori spracovali podľa inej, ale explicitne neuvedenej koncepcie vzdelávania. Inak nazvali vzdelávacie oblasti, inak utriedili a podstatne viac rozšírili obsah vzdelávania detí, pridali evaluačné otázky. Oproti predchádzajúcemu programu má náročnejší obsah učenia detí. Všetky výkony, obsahy a činnosti sú v programe podrobne pomenované. Učiteľia tak nepotrebujú program príliš dotvárať.

METODIKY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ V JASLIACH A V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH NA SLOVENSKU

K uvedeným osnovám a programom boli priebežne vydávané metodiky a metodické príručky k výchove a vzdelávaniu v jasliach a materských školách.

Tab. 7. Metodiky vo výchove a vzdelávaní v jasliach a materských školách (1948 – 2023)

<i>Názov metodiky</i>	<i>Špecifiká k batolátam</i>
Metodika výchovnej práce v jasliach a v materských školách (1967)	V úvode zdorazňovala dôležitosť kooperácie jasíeľ a materských škôl s rodinou, čo malo umožniť jednoduchši a plynulejší prechod detí z jasí do materských škôl. V metodike sa uvádzali aj požiadavky na vybavenie, ktorým mali jasle disponovať. Pre uspokojenie základných potrieb detí mali byť tieto výchovné zariadenia vybavené tak, aby obsahovali rôzne druhy telovýchovného náradia a hračky , ktoré rozvíjali zručnosti a pohyby batoliat. Požiadavky sa kládli na čisté a presvetlené miestnosti , aby sa deti v nich cítili dobre, ale aj na vybavenie záhrady , ktorá zabezpečovala prirodzený rozvoj pohybov detí. Mladšie deti sa tu stretávali s deťmi staršími a generačne sa ovplyvňovali. Metodická časť bola rozdelená na dva okruhy (jasle, materská škola) a ďalej podľa vekových kategórií rovnako, ako v Programe výchovnej práce v jasliach a materských školách z roku 1966. Uvádzala vzor denného poriadku , ktorým sa mohli zdravotné sestry inšpirovať pri návrhu vlastného usporiadania dňa v jasliach. Jednotlivé činnosti ale neboli časovo

	rozdelené a mohli sa prispôbovať vzhľadom k prevádzkovým podmienkam jaslí. Rešpektovať sa mala pritom potreba 3 – 4 hodinovej prestávky medzi jednotlivými jedlami, približne 2 a pol hodinového spánku a dvojhodinového pobytu na čerstvom vzduchu. Metodika sa taktiež zaoberala nutnosťou zvýšenia pozornosti o deti novoprijaté, choré, vzdorovité, agresívne, zajakavé, málovravné či dokonca nehovoriace, ale aj o deti s telesnými chybami a inými poruchami (napr. poruchy spánku, pomočovanie sa, nechutenstvo do jedla ap.). Súčasťou metodiky bola aj požiadavka na vypracovanie výchovného plánu, na vytváraní ktorého mali participovať zdravotné sestry. Mal obsahovať jednoduchšie aj komplikovanejšie úlohy so stúpajúcou tendenciou a pre celé oddelenie starších batoliat postačoval ako jeden mesačný plán. Hodnotenie dieťaťa sa vykonávalo na základe písania priebežných poznámok o dieťati do samostatného zošita pre každé dieťa. Tie zahŕňali nadobudnuté zručnosti, vedomosti, ale aj jeho negatívne znaky správania a vývinové chyby. Deti boli od 18. do 36. veku života boli takto hodnotené v polročných intervaloch. Takéto zápisy údajov o dieťati slúžili neskôr ako dokumentácia pri prechode dieťaťa z jaslí do materskej školy.
Metodika výchovnej práce v predškolských zariadeniach (1979)	Tvorili ju dva diely. Prvý diel popisoval formy výchovnej práce v jasliach a druhý diel sa venoval materským školám. V diele určenom pre výchovnú prácu v jasliach boli vymedzené a charakterizované jednotlivé zložky výchovy pre 2-3-ročné deti, ktoré boli zhodné s predchádzajúcou metodikou. Nepatrné rozdiely boli v usporiadaní jednotlivých častí metodiky. Koncepcia predškolskej výchovy a jej metódy a zásady v jasliach však ostali ponímané viacmenej rovnako, ako v predošlej metodike. Zdravotným sestrám navyše poskytovala metodické námety pre prácu s deťmi. Za niektorými výchovnými obsahmi nasledovali jednotlivé činnosti, ktorými sa sestry nemali predpisovo riadiť, ale mali im slúžiť ako inšpirácia. Sú tu tiež príklady zamestnaní z telesnej výchovy, dopoludňajších pohybových činností a ukážky hier. V ukážkach zamestnaní z hudobnej výchovy sú tu riekanky spojené s vykonávaním psychomotorických cvičení. Povinnosťou sestier bolo aj podieľanie sa na príprave ročného plánu, vypracovovanie denných príprav, mesačných plánov a hodnotenie detí, k čomu im metodika poskytovala určitý návod. V hodnotení dieťaťa sa odporúčalo zapisovať jednotlivé fázy vývinu reči a pohybu, ale aj určiť si výchovný cieľ, ktorý mali zdravotné sestry dosiahnuť. Mali spracúvať osobnú anamnézu dieťaťa, zaznamenávať jeho prekonané choroby aj z informácie o tom, čo má obľúbené. Zdravotná sestra musela poznať aj priebeh výchovnej práce v materskej škole, hlavne v triedach mladších detí, do ktorých prestupovali deti z jaslí. Tam vykonávali hospitácie. V rámci spolupráce jasí s rodinou navštevovali sestry rodiny, aby spoznali prostredie, v ktorom dieťa vyrastá. Naopak, rodičia detí sa podieľali na tzv. brigádach, kde sa mal každý prichýniť na úprave vonkajšieho prostredia jasí. K uskutočneniu a naplneniu požiadaviek programu mali byť aplikované výchovné metódy, napr. vysvetlenie, povzbudenie, cvičenie, príklad, pochvala a trest (Jírová a kol., 1979).
Metodika výchovnej práce v jasliach a v materských školách (1981)	Rozpracovávala jednotlivé zložky výchovy 2-3-ročných detí podobne, ako jej predchodkyne. Obsahovala navyše prílohu s notovým materiálom a prílohu s grafickým zobrazením niektorých zdravotných cvikov. Tieto prílohy prispievali k jednoduchšej realizácii úloh jednotlivých zložiek výchovy zdravotnými sestrami. Metodika bola doplnkovým materiálom k Programu výchovnej práce v jasliach a v materských školách z roku 1978.
Metodika výchovnej práce v jasliach a v materských školách (1986)	Rozdelenie jej obsahu na dve časti (pre jasle a materské školy) sa nezachovalo, ale toto členenie bolo vymedzené v jednotlivých kapitolách. V nich metodika riešila, napr. výchovné zásady a prostriedky, pričom dominovala hra. Ďalej boli predstavené výchovno-vzdelávacie metódy a postupy práce v súlade s vekovými osobitosťami detí. Je tu tiež profil zdravotnej sestry, jej úlohy a špecifiká jej výchovnej práce. Obsahuje aj ukážky plánovania výchovno-vzdelávacej činnosti a hodnotenia dieťaťa. Metodiky z roku 1979 a 1986 rovnako koncipovali ciele a zásady predškolskej výchovy a obe totožne prezentovali predškolskú výchovu v zmysle socialistického zamerania. Rozdiel v spomínaných metodikách bol, že

	v metodike z roku 1979 boli podrobne vymedzené výchovné zložky. Táto metodika sa zaoberala viac vývinom dieťaťa.
Metodika na tvorbu školských vzdelávacích programov (2009)	Mala poskytnúť pomoc pri tvorbe školských vzdelávacích programov, ktoré boli novou povinnosťou pedagogických zamestnancov v materských školách. Tvorba ŠkVP mala podľa tejto metodiky prebiehať v určitom logickom slede. Metodika podnecovala učiteľky k tomu, aby nekopírovali ŠkVP iných materských škôl. Mali ho tvoriť spolu, na základe vlastných pedagogických skúseností a v súlade s reálnymi možnosťami materskej školy, v ktorej pracujú. Rozsiahla časť metodiky sa venovala plánovaniu výchovno-vzdelávacej činnosti, ktorá mala byť diferencovaná vzhľadom k individuálnym spôsobilostiam detí. Materské školy mohli síce prijímať deti mladšie ako 3 roky veku, ale metodika sa predovšetkým orientovala na výchovu a vzdelávanie detí od 3-6 rokov veku.
Metodika predprimárneho vzdelávania (2011)	Bola oproti predchádzajúcim metodikám rozsiahla a komplexná. Uvádzala tiež usmernenie k tvorbe ŠkVP, navrhovala postup plánovania výchovno-vzdelávacích činností, spomínala aj 2-ročné deti v materských školách. Schopnosti, zručnosti a znalosti typické pre 2-ročné deti boli v metodike opísané v oblasti perceptualno-motorickej, socialno-emocionalnej a kognitívnej. Jej texty boli zamerané na hranie sa detí, špecifické potreby detí, rozvíjanie ranej gramotnosti aj obsahy a metódy v rámci prierezových tém. V metodike bolo zdôraznené, aby každá učiteľka poznala tieto vývinové charakteristiky detí a mala ich na pamäti pri planovaní a organizovaní výchovno-vzdelávacej činnosti. Pri cvičení bolo v nej odporučené, aby sa 2-ročné deti nachádzali vpredu a staršie vzadu, a aby bol proces cvičenia sprevádzaný riekankami. Deti tohto veku mali vykonávať pri cvičení menej opakovaní, aby nebol ohrozený vývin ich organizmu. Do hier sa mali zapájať podľa vlastného rozhodnutia, ale odporúčalo sa ich postupne a nenásilne zapájať aj do skupinových činností.
Metodické príručky Škôlka hrou (2009)	Boli rozdelené podľa ročných období (Jar, Leto, Jeseň, Zima) a boli určené pre materské školy. Ich špecifikom bolo využívanie informačných technológií vo výchovno-vzdelávacích aktivitách. Každá príručka vychádzala zo Štatného vzdelávacieho programu ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008) a bola (rovnako ako ŠVP) rozdelená do 4 tematických okruhov: Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra. Obsahové a výkonové štandardy boli prebraté zo spomínaného ŠVP. Výchovno-vzdelávacie ciele a činnosti boli rozpracované skôr pre staršie deti. Príručky boli doplnené didaktickými poznámkami, ktoré zahŕňali obmeny aktivít aj pre prácu s mladšími deťmi, hlavne 3-ročnými.
Evaluácia v materskej škole (2016)	Tato príručka bola zameraná na pomoc učiteľkam, aby lepšie vykonávali prácu s novým prvkom ŠVP (2016) – evaluačnými otázkami. Evaluačné otázky poskytujú pomoc učiteľkam pri výchove a vzdelávaní detí raneho veku v dôležitých oblastiach pre ich vývin. Keďže výkonové štandardy neobsahujú všetky aspekty detského rozvoja, evalvácia mala umožniť zohľadnenie všetkých rovín výchovy a individuálnych charakteristík aj 2-ročného dieťaťa. Príručka zahŕňala tiež inšpirácie pre evaluačnú činnosť v triedach materských škôl.
Metodické príručky k ŠVP (2016)	Ku každej vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016) bola vypracovaná jedna metodická príručka. Ide o vzdelávacie oblasti: Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb.
Adaptácie výkonových štandardov (2017)	Diferencujú výkonové štandardy Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016) do 3 úrovní náročnosti. Nemajú spojitost s vekovými kategóriami detí.

Zdroj: vlastné spracovanie

ZÁVER

Minulosť a súčasnosť výchovy a vzdelávania detí v ranom a predškolskom veku je v niečom zhodná aj odlišná. Je to prirodzené. Menili sa hodnoty a priority spoločnosti aj školstva. Napredovali i stagnovali, a istým spôsobom ovplyvnili legislatívu, osnovy a programy predškolskej výchovy a vzdelávania detí. Kurikulá viac či menej prispôbovali výchovu a vzdelávanie úrovni potrieb detí raného a predškolského veku aj požiadavkám spoločnosti. V analýze štátnych kurikul sa ukázalo, že rovnováha medzi týmito dvomi pólmi bola narúšaná spoločenskými hodnotami, hlavne v socialistickej spoločnosti. Pre tvorbu nadväzujúcich sa treba z minulosti poučiť, inšpirovať sa z dobrých skúseností aj sa vyhnúť chybám z minulosti. Prínosom študijných textov je prehľad všetkých právnych dokumentov od roku 1948 po súčasnosť s ustanoveniami týkajúcimi sa jasí a materských škôl. Možno v nich vidieť vývoj a zmeny hodnôt a podmienok výchovy a vzdelávania, tiež nadväznosť legislatívy, kurikul a metodík výchovno-vzdelávacej práce v jasliach a materských školách v sledovanom období.

LITERATÚRA A ZDROJE

Knižná literatúra

FRIDRICHOVÁ, P. 2009. Kurikulum etickej výchovy v primárnom vzdelávaní. In *Mravná výchova v školách na Slovensku a v zahraničí : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2009. s. 44 – 54. ISBN 978-80-8083-822-5.

KASÁČOVÁ, B. 2001. *Kapitoly z dejín školstva a predškolskej pedagogiky*. Zvolen : Bratia Sabovci, s. r. o., 2001. ISBN 80-8055-602-4.

KOSOVÁ, B. 2015. Implementace reformy kurikula na Slovensku – aktuální výzvy pro přípravu učitelů. In WIEGROVÁ, A. a kol. *Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu reformy kurikula*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 97778-80-7454-555-9. s. 92 – 100.

MIŠURCOVÁ, V. – ČAPKOVÁ, D. – MÁTEJ, J. 1987. *Úvod do dejín predškolskej pedagogiky*. Bratislava : SPN, 1987.

PAJDLHAUSEROVÁ, E. 2009. Od detských opatrovní k materským školám v sústave škôl. In GAŠPAROVÁ, E. – MIŇOVÁ, M. (eds.) *Od detskej opatrovne k materskej škole : zborník z konferencie*. Banská Bystrica : Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu, 2009. ISBN 978-80-970266-0-8. s. 65 – 71.

PAJDLHAUSEROVÁ, E. - MEDLEN, M. 2001. *Predškolské zariadenia 2001 – 2002*. Bratislava : SEducoS s. r. o., 2001. ISBN 80-85757-06-0.

PODHÁJECKÁ, M. 2009. Prvé opatrovne a prvý Ústav pre výchovu opatrovkýň v Prešove v kontexte ďalších vývojových edukačných tendencií. In GAŠPAROVÁ, E. – MIŇOVÁ, M. (eds.) *Od detskej opatrovne k materskej škole : zborník z konferencie*. Banská Bystrica : Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu, 2009. ISBN 978-80-970266-0-8. s. 54 – 59.

PUPALA, B. – KAŠČÁK, O. 2014. *Neposedné predškolské kurikulum. Od komparatívnej analýzy k učiteľským emóciám*. Bratislava : Wolter Kluwer, 2014. ISBN 978-80-8168-026-7.

TRUBÍNIOVÁ, V. 2009. Retrospektívny pohľad na výchovu a vzdelávanie detí v prvých opatrovniach na Slovensku. In GAŠPAROVÁ, E. – MIŇOVÁ, M. (eds.) *Od detskej opatrovne k materskej škole : zborník z konferencie*. Banská Bystrica : Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu, 2009. ISBN 978-80-970266-0-8. s. 37 – 46.

Štátne programy výchovy a vzdelávania

Pracovný program materskej školy. Vydané na základe výnosu Povereníctva školstva a osvetu dňa 12. 8. 1948. pod č. 5482.

Prechodné osnovy pre materské školy. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1953. Vydané na základe výnosu Povereníctva školstva a osvetu č. 73.128/1953-I/1.

Osnovy výchovnej práce pre materské školy. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo na základe výnosu Povereníctva školstva a kultúry pod č. 11 584/1960 – Vo, 1960.

Program výchovnej práce v jasliach a v materskej škole. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1966.

Program výchovnej práce v jasliach a materských školách. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo na základe výnosu Ministerstva zdravotníctva ŽD-254-7. 4. 1966 a Ministerstva školstva a kultúry č. 27730/66-I/3, 1975.

Program výchovnej práce v jasliach a materských školách. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo na základe schválenia Ministerstvom školstva SSR č. 13 567/1977-1, 1978.

Program výchovnej práce v jasliach a materských školách. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo na základe schválenia Ministerstvom školstva SSR č. 10 667/1984-20, 1987.

GUZIOVÁ, K. – UHERČÍKOVÁ, V. – HAVERLÍK, I. 1999. *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*. Bratislava : Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, 1999. ISBN 80-967721-1-2.

GUZIOVÁ, K. A KOLEKTÍV. 2008. *Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie*. Bratislava : Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, 2008. ISBN 978-80-969407-5-2.

KOLEKTÍV AUTOROV. 2016. *Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. [online]. Dostupné na internete: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-materske-skoly/>

Metodiky pre jasle a materské školy

JIROVÁ, M. a kol. 1968. *Metodika výchovnej práce v jasliach a materských školách*. Bratislava : SPN, 1968.

JIROVÁ, M. a kol. 1979. *Metodika výchovné práce v předškolních zařízeních*. Bratislava : SPN, 1979.

JIROVÁ, M. a kol. 1981. *Metodika výchovnej práce v jasliach a materských školách*. Bratislava : SPN, 1981.

BĚLINOVÁ Ľ. 1986. *Metodika výchovnej práce v jasliach a materských školách*. Bratislava : SPN, 1986.

Metodika na tvorbu školských vzdelávacích programov. [online]. Bratislava : MPC, 2009. Dostupné na internete: <https://archiv.mpc-edu.sk/sk/metodika-na-tvorbu-skolskych-vzdelavacich-programov-pre-materske-skoly>

Metodika predprimárneho vzdelávania. [online]. Bratislava : ŠPU, 2011. Dostupné na internete: <https://www.statpedu.sk/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/predprimarne-vzdelavanie-metodicke-prirucky.html>

Metodické príručky Škôlka hrou. [online]. 2009. Dostupné na internete: <http://www.skolkahrou.sk/pre-skolky/metodicke-prirucky-skolka-hrou/>

KAŠČÁK, O. – PUPALA, B. 2016. *Evalvácia v materskej škole*. [online]. Bratislava : NIVAM, 2016. Dostupné na internete: <https://www.statpedu.sk/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/predprimarne-vzdelavanie-metodicke-prirucky.html>

Metodické príručky k štátnemu vzdelávaciemu programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. [online]. Bratislava : NIVAM, 2016. Dostupné na internete:

<https://www.statpedu.sk/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/predprimarne-vzdelavanie-metodicke-prirucky.html>

Adaptácie výkonových štandardov. Metodický materiál k plánovaniu výchovno-vzdelávacej činnosti v materských školách. [online]. Bratislava : NIVAM, 2016. Dostupné na internete:

<https://www.statpedu.sk/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/predprimarne-vzdelavanie-metodicke-prirucky.html>

Legislatívne dokumenty

Zákon č. 95/1948 Z. z. o základnej úprave jednotného školstva (školský zákon). [online]. Dostupné na internete: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1948-95>.

Zákon č. 31 zo dňa 24. apríla 1953 o školskej sústave a vzdelávaní učiteľov (školský zákon). [online]. Dostupné na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1953/31/vyhlasene_znenie.html.

Zákon č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon). [online]. Dostupné na internete: <http://dediserver.eu/hosting/ethnodoc/data/CS19601512.pdf>.

Zákon č. 76/1978 Sb. o školských zariadeniach. [online]. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1978-76>

Zákon č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1993/279/20010101.html>

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/448/20090101.html>

Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (online). Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/>

Zákon č. 182/2023 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2023/182/>

Vyhláška č. 72/1961 Zb. o zriaďovaní jasli a materských škôl v spoločných budovách [online]. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1961/72/19620101.html>

Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej socialistickej republiky č. 118/1980 Z. z. o materských školách, spoločných zariadeniach jasle a materská škola a detských útlkoch. [online]. Dostupné na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/-/SK/ZZ/1980/118/vyhlasene_znenie.html.

Vyhláška č. 353/1994 Z. z. Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky z 5. decembra 1994 o predškolských zariadeniach. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/353/19970901.html>

Vyhláška č. 81/1997 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 21. februára 1997, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1997/81/19970901.html>

Vyhláška č. 308/2008 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 23. júla 2008 o materskej škole. [online]. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/8230.pdf>

Vyhláška č. 541/2021 Z. z. o materskej škole. [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/541/>

Vyhláška č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie [online]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/24/20230101.html>.

Vládní nařízení č. 195 ze dne 26. července 1948, kterým se provádějí ustanovení školského zákona o školách mateřských. [online]. Dostupné na internete: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1948-195>.

Názov: *Legislatívne a kurikulárne podmienky výchovy a vzdelávania detí v jasliach a v materských školách (1948 – 2023)*

Autorka: doc. PaedDr. Milena Lipnická, PhD.

Recenzentka: Mgr. Miroslava Višňovská, PhD.

Vydalo: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Pedagogická fakulta

Tlač: DMC s.r.o.

Počet strán: 45

Rok vydania: 2023

Vydanie: 1.

Formát: A 4

Náklad: 50 kusov

ISBN 978-80-557-2060-9 /brožovaný/

EAN 9788055720609

ISBN 978-80-557-2061-6 /online/

EAN 9788055720616

DOI <https://doi.org/10.24040/2023.9788055720616>

ISBN 978-80-557-2061-6

